L. W. kr. 24680/1877.

Alleg. 55.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego

o wykończeniu budowy krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie, o planach i rachunkach kolaudacyjnych budowy, tudzież o wydatkach poniesionych z funduszu budowy i oraz o dalszych potrzebach budowlanych zakładu.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu z 2. kwietnia 1876. przedłożyliśmy Wysokiemu Sejmowi plany kolaudacyjne budowy w dawnej części krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie i zarazem przedstawiliśmy krytyczny pogląd historyczny, w którym Wydział krajowy wedle oświadczenia komisyi budżetowej z 23. kwietnia 1876. zgodnie z prawdą określił wszystkie fazy, jakie przeszła sprawa budowy od początku do końca roku 1875.

Od tego zaś czasu do 31. maja b. r. została budowa w dawnej części zakładu wykończona, z wyjątkiem niektórych, głównie wewnętrznych robót, które, o ile to być może, są już w toku wykonania.

W tymże samym czasie, w myśl kontraktu z 2. maja 1875, ukończyli przedsiębiorcy Tomasz Gamski i Eugeniusz Pfeiffer budowę nowej części gmachu głównego z oddziałami dla furyatów, tudzież budowę nowych zabudowań gospodarskich.

Z nowej budowy składamy na stół Wysokiej Izby plany kolaudacyjne.

Alegat A. Wykonana budowa w obu pomienionych częściach zakładu wedle orzeczenia komisyi technicznej w protokole pod A/. zawartego pod względem trwałości, ścisłości i dokładności robót nie podlega żadnemu zarzutowi; pod względem zaś kosztów przedstawia następne ogólne obliczenie:

a) Cała powierzchnia wykonanych budynków zakładu w dawnej i nowej części zakładu wynosi 1822 sążni kwadratowych, czyli 6559 metrów kwadratowych:

b) Koszta ogólne budowy wraz z kosztami administracyjnymi (po odtrąceniu wydatków właściwą budowę nieobciążających, poniżej wyszczególnionych w kwocie 77223 złr. 51 ct. w. a.) wynoszą razem kwotę 839.161 złr. $81^{1}/_{2}$ ct. w. a, przeto sążeń kwadratowy tej budowy 461 złr., czyli metr kwadr. 128 złr. 9 ct. w. a.

Poczuwając się do obowiązku w myśl zapowiedzenia naszego w zeszłorocznem sprawozdaniu, mamy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmomi jak następnie rachunki z wykonanej budowy, sporządzone przez komisyę kolaudacyjną:

Na rzecz budowy od samego początku wpłynął fundusz w ogólnej sumie 924.435 zł. 44 ct. w.

obejmujący	w gotówce	w papierach
a) dochód z loteryi państwowej	289.130 zł. 17 ct.	5019 zł. 37 ct.
b) dochody z realności i propinacyi.	4906 złr. $99^{1}/_{2}$ ct.	
c) odsetki od kapit. (z zysk. z ażja)	72453 złr. 30 ct.	
d) sprzedaż gruntów pod kolej czerniowiecką	209 zł 40 ct.	
e) dary na rzecz budowy zakładu		4000 zł
f) zysk z operacyj kredytowych (kupna i sprzedaży papierów wartościowych, w czem także zawartą jest sprzedaż ubocznych papierów wartościowych)	19.312 złr. 14 ct.	
g) rozmaite inne przychody	156 złr. $13^{1}/_{2}$ ct.	
h) dotacye	538.267 złr. 30 ct.	5000 złr.

Alegat B. W załączonem pod B/. zestawieniu wykazane są wszystkie wydatki poniesione z funduszu budowy od roku 1867. do 31 maja 1877 w ogólnej sumie 916.384 złr. $32^{1}/_{2}$ ct.

w których mieszczą się koszta poczynione tak zą dostarczone materyały jak i za wykonane roboty w własnym zarządzie w kwocie 172.020 zł. 16½ ct.
w drodze przedsiębiorstwa w kwocie 667.558 zł. 25 ct.
jako też wydatki administracyjne i inne w kwocie 75.805 zł 91 ct.
w wydatkach tych mieszczą się także niżej wyszczególnione koszta poniesione na inne cele z funduszu budowy.

W porównaniu wykazanych wydatków z dochodami pozostałą z końcem maja 1877. resztę kasową w gotówce 8.051 zlr 11½ ct.
przeznaczyliśmy na wykonanie najpilniejszych robót budowlanych w zakładzie i na wydatki administracyjne po koniec grudnia 1877.

Alegat C. W wykazie pod C/. wydzielamy nadzwyczajne wydatki w kwocie 77.223 zlr. 51 ct.

Wydatki te, które Wydział krajowy był zniewolonym ponieść w ciągu budowy, tworzą szereg wydatków, które obciążają wprawdzie fundusz budowy. jednakże nie odnoszą się do właściwych robót budowlanych, lub też tyczą się robót, które w funduszu budowy nie miały właściwego źródła pokrycia.

Wchodząc w powody użycia tych nadzwyczajnych wydatków z funduszu budowy, pozwalamy sobie odwołać się najpierw na sprawozdanie z roku zeszłego, w którem zaznaczyliśmy — „iż brak jednego programu, mającego stworzyć całość zakładu zrodził niefortunny modus vivendi z dnia na dzień, raczej z uchwały do uchwały sejmowej, co musiało niekorzystnie oddziaływać prawidłowy różnej budowy," co jak już eśmy na ówczas wykazali, spowodowanem zostało głównie uchwałą Wysokiego Sejmu z 17. października 1871., nie uwzględniającą propozycyi naszych, które podawały pewny, na obliczeniach oparty plan całej budowy.

Skutkiem tego nie mogliśmy mieć dokładnego preliminarza budowy, w którym utrzymywana by być mogła równowaga między dochodami i wydatkami, nader pożądana przy tak wielkiej i w różnorodny sposób wykonywanej budowie, jaką była budowa kulparkowska, i określone granice użycia funduszu na pewne ściśle oznaczone cele, z uwzględnieniem rozdziału wydatków, wedle właściwych odrębnych kategoryi przedmiotu.

Następstwem tego było, iż bez preliminarza budowy opierać się tylko mogliśmy na ogólnych cyfrach przy przedstawianiu Wysokiemu Sejmowi potrzeb budowy od razu niezabezpieczonych, z roku na rok, bez odpowiedniej podstawy co do wpływów i rozchodów budowy.

W takim stanie rzeczy fundusz budowy ponosił wszystkie wydatki, jakie w ciągu budowy okazały się potrzebne, czy to ściśle odnoszące się do budowy samej, czy to pośrednio w interesie budującego się zakładu przedsięwzięte. Zaspokojone w ten sposób inne potrzeby zakładu, dla których właściwie fundusz budowy nie był przeznaczony, spowodowały to następstwo, że fundusz budowy nie wystarczył na pokrycie wszystkich wydatków na razie mniej pilnych, a jednakże później ponieść się mających, na potrzeby ściśle budowlane, które poniżej będą przedstawione.

Wszelkie nadzwyczajne i w części nieprzewidziane koszta mogliśmy dopiero teraz szczegółowo wykazać po zamknięciu wszystkich odnośnych rachunków i w części po finalnem przeprowadzeniu kolaudacyi.

Tymi nadwyczajnymi wydatkami wykazujemy zarazem zmniejszenie kosztów właściwej budowy z kwoty 916384 złr. 32½ ct. w. a. na kwotę 839161 złr. 81½ ct. w. a. z jednej, zaś z drugiej strony usprawiedliwienie na przekroczenie funduszu budowy w dziale robót już przez Wysoki Sejm przyzwolonych, a dotąd z powodów poniżej podanych nie uskutecznionych.

W przekonaniu, że Wysoka Izba powyższe przedstawienie uznać raczy należycie uzasadnionem, zwłaszcza co do użycia poczynionych dotąd wywydatków z funduszu budowy, bacząc także na to, że wydatki z funduszu budowy w znacznej części poczynione w interesie zakładu, którego budynki w mniej szczęśliwych okolicznościach wykonane z kosztami stosunkowo nie wielkimi pod wielu względami odpowiadają swemu przeznaczeniu, — przystępujemy do przedłożenia następujących potrzeb budowlanych zakładu:

I.

Przedsiębiorcy robót ziemnych, mularskich, ciesielskich w dawnej części zakładu.

Z wykonanych robót w dawnej części zakładu w drodze przedsiębiorstwa, a mianowicie w dziale robót *a)* ziemnych, mularskich i ciesielskich przez Wincentego Rawskiego i Wiktora Sadłowskiego, *b)* stolarskich przez Wincentego Rawskiego i Erazma Gryglaszewskiego, *c)* ślusarskich przez Kaspra Widackiego, *d)* szklarskich przez Stanisława Białczyńskiego *e)* lakierniczych przez Hipolita Sawrackiego, *f)* blacharskich przez Antoniego Gołogórskiego — kolaudacya została przeprowadzoną, rachunki ostatecznie załatwione i przypadające należytości przedsiębiorcom wypłacone, z wyjątkiem przedsiębiorców pierwszego działu robót, z którymi finalne obliczenie właśnie teraz jest w toku załatwienia w Wydziale krajowym.

Komisya kolaudacyjna obliczyła całkowitą należytość przedsiębiorców robót ziemnych, mularskich i ciesielskich w ogólnej sumie 168.270 zł. 80½ ct. przyznając im po odtrąceniu udzielonych zaliczek i t. p. jako resztę należytości do wypłacenia w kwocie 835 zł. 64½ ct.

Przedsiębiorcy zaś żądają z tego tytułu kwotę 6334 złr. 36 ct. w. a.

Gdy sprawa ta nie mogła być jeszcze przez nas finalnie załatwioną, opieramy się tymczasowo na powyższym rachunku komisyi kolaudacyjnej i upraszamy Wysoką Izbę o przyznanie wykazanej kwoty **835 zł. 64½ ct.**, którą zamieszczamy obecnie między potrzebami, nieznajdującemi już pokrycia w funduszu budowy.

II.

Przedsiębiercy budowy w nowej części zakładu.

Komisya kolaudacyjna, której akt jest właśnie w toku załatwienia w Wydziale krajowym, obliczyła w ogólną należytość przypadającą przedsiębiorcom Tomaszowi Gamskiemu i Eugeniuszowi Pfeiffrowi za wykonane roboty w myśl kontraktu z 2. maja 1875 w kwocie — 180.280 zł. 9$\frac{1}{2}$ ct.

a mianowicie:

a) za budowę dalszych skrzydeł gmachu głównego	157.879 zł.	21	ct.
b) kanałów komunikacyjnych	3.293 „	5$\frac{1}{2}$	„
c) kanałów około nowej budowy	817 „	6	„
d) kanałów około głównej budowy	1434 „	58	„
e) nowych budynków gospodarskich	4692 „	79$\frac{1}{2}$	„
f) tudzież za wykonanie robót nadkontraktowych	12.163 „	39	„

Taż sama komisya po strąceniu zaliczek w kwocie — 178.736 zł. 35 ct.
przyznaje przedsiębiorcom tytułem reszty należytości kwotę — 4328 zł. 30$\frac{1}{2}$ ct.
nadto za odebrane od nich pozostałe materyały z budowy tytułem wynagrodzenia kwotę — 3753 zł. 59 ct.
zaś Pp. Gamski i Pfeiffer oprócz wypłaconej im należytości roszczą sobie jeszcze dodatkowe wynagrodzenie w kwocie — 20429 zł. 82 ct.

Na tej podstawie i z powodów pod I. przywiedzionych upraszamy Wysoki Sejm o przyznanie na powyższy cel kwoty — **8.071 zł. 89$\frac{1}{2}$ ct.**

III.

Pozostałe roboty do wykończenia w zakładzie.

Alegat D. Wedle załączonego wykazu pod D/. sporządzonego na podstawie szczegółowych kosztorysów architekty Kuhna, sprawdzonych przez oddział techniczny, pozostają jeszcze do wykonania roboty budowlane i inne w zakładzie dotąd nie podjęte, na które nie mamy pokrycia z funduszu budowy, a mianowicie:

1. W budynku głównym	1207 zł.	
2. w budynku ekonomicznym	3001 zł.	90 ct.
3. w łazienkach	1070 zł.	01 ct.
4. w korytarzach	70 zł.	56 ct.
5. między budynkami zakładu	4453 zł.	43 ct.

Na wykonanie tych robót z uwzględnieniem rzeczywistych potrzeb wykazanych, które nie mają pokrycia w funduszu budowy, raczy Wysoki Sejm przyzwolić potrzebny kredyt w ogólnej sumie — **9802 zł. 90 ct.**

IV.

Wewnętrzne mechaniczne urządzenia w zakładzie.

Mając przystąpić w r. 1875. do wprowadzenia w wykonanie wewnętrznych mechanicznych urządzeń w zakładzie na podstawie operatu zarządu technicznego budowy i wniesionych ofert, przyszedł Wydział krajowy do przekonania że wszystkie działy rzeczonych urządzeń nie dadzą się uskutecznić w granicach przyzwolonych pierwotnie na ten cel funduszów w kwocie 22600 zł., co nas skłoniło w sprawozdaniu z 2. kwietnia 1876 upraszać Wysoki Sejm o odpowiednie uzupełnienie pierwotnego funduszu.

Na to komisya budżetowa wychodząc z zapatrywania, iż Wydział krajowy będzie w stanie wykonać projektowane urządzenia w granicach rzeczonego kredytu, oświadczyła w sprawozdaniu z 23. kwietnia 1876: „chociażby wykonanie na rok odroczone być musiało, widziałaby w tem mniejsze złe, jak w zaleceniu Wysokiej Izbie uchwalania tak znacznego wydatku bez należytego zbadania przedmiotu, i musiałaby żądać, ażeby w razie powtórzenia żądania Wydział krajowy takowe należycie umotywował.“

Wysoki Sejm, polegając na opinii komisyi budżetowej, zwiększył pierwotny fundusz na mechaniczne urządzenia li do wysokości 24817 zł. 65 ct.
z wypuszczeniem na teraz oświetlenia gazowego.

Przyzwolone przez Wysoki Sejm fundusze na mechaniczne urządzenia rozdzielają się jak następuje:

a) wodociągi	14.000 zł.
b) łazienki	3.915 zł. 14 ct.
c) pralnie i suszarnie	4.000 zł.
d) kuchnia	2.000 zł.
e) piekarnia	600 zł.
f) piła cyrkularna	302 zł. 51 ct.

Pragnąc się zastósować do powyższej uchwały Wys. Sejmu i o ile możności uwzględnić wskazówki komisyi budżetowej, uznał Wydział krajowy potrzebnem, poddać sprawę mechanicznych urządzeń dokładnemu rozpoznaniu przez ankietę lekarsko-techniczną. Skutkiem czego najprzód komisya lekarska na podstawie szczegółowego kwestyonarza otrzymanego z Wydziału krajowego *Alegat E.* wygotowała program lekarski pod E/. załączony.

Poczem zawezwana ankieta techniczna, wedle protokołu i programu *Alegat F. i G.* pod F. i G. załączonego, wyraziła następną opinię:

1. że nowo opracowany program zastosowany jest do istotnych potrzeb zakładu z uwzględnieniem wymagań zawartych w programie lekarskim;

2. że wyżwyszczególnione działy urządzeń mechanicznych nie dadzą się wykonać funduszami przez Wys. Sejm przyzwolonymi, na co prawdopodobnie potrzeba będzie kwoty 40.000 złr.;

3. że urządzenie maszyn do pompowania i rozprowadzenia wody w budynku ekonomicznym i łazienkach, urządzenie łazienek i pralni wraz z suszar-

nią jako najniezbędniejsze dla zakładu z mechanicznych urządzeń, winne być zaraz wykonane z funduszów na ten cel uzyskanych — zaś sprawa rozprowadzenia wody do gmachu głównego, urządzenia stałej kuchni i piekarni, tudzież piły cyrkularnej, jako mniej pilna, może być na później odroczona, jednakowoż i te urządzenia dla zakładu są bardzo ważne;

4. iż celem uzyskania pewnych i niezmiennych cen kosztorysowych, których komisya z góry oznaczyć nie może, należy przeprowadzić odpowiednią pertraktacyę z oferującémi firmami, na podstawie warunków przedstawionych przez ankietę lekarsko-techniczną.

Otrzymawszy w ten sposób odpowiednią wskazówkę do dalszego postępowania — odniósł się Wydział krajowy do oferujących firm L. Zieleniewski w Krakowie, August Schumann, Łączyński i spółka tudzież Jan Narbut we Lwowie, Suckow & Comp., oraz H. Wolff w Wrocławiu z wezwaniem do wniesienia w bieżącym roku deklaracyi wraz z dokładnymi do programu zastosowanymi projektami i kosztorysami.

W tem stadyum sprawy Wydział krajowy uprasza Wys. Sejm o dozwolenie częściowego wykonania wewnętrznych mechanicznych urządzeń w zakładzie, w granicach przyzwolonych funduszów; — nadto z uwagi, że fundusze wyżej wykazane użyte zostały na inne cele na razie pilniejsze, o przyzwolenie pokrycia powstałego ztąd niedoboru w kwocie 24817 z. 65 c.
dodatkowym kredytem w okrągłej sumie **25000 zł.**

V.

Budowa prosektoryum.

Celem przeprowadzenia budowy prosektoryum w granicach funduszów przez Wysoki Sejm uchwałą z 14. Stycznia 1874 i z 26. Kwietnia 1876 przyzwolonych w kwocie 7350 zł.
polecił Wydział krajowy architekcie Kuhnowi opracowanie planów i kosztorysów ze ścisłem uwzględnieniem uchwał Wysokiego Sejmu.

Dwukrotnie opracowane projekta zostały przedstawione zwołanej *ad hoc* komisyi lekarsko-technicznej. Komisya ta uznała jednomyślnie, że żaden z tych projektów najskromniejszym wymaganiom zakładu odpowiedzieć nie zdoła. Skutkiem czego polecił Wydział krajowy Panu Kuhnowi na podstawie wskazówek komisyi ułożonego programu przez dyrektora zakładu opracować trzeci projekt. Projektu tego, co do kosztów, w trójnasób przewyższającego przyzwolone fundusze na budowę prosektoryum, niemógł Wydział krajowy uwzględnić. Zwołana została tym celem ankieta lekarsko-techniczna. Z przedstawionych przez ankietę projektów przyjął Wydział krajowy podany przez Dr. Longina Feigla, prosektora szpitali powszechnych we Lwowie projekt pod H, obejmujący trupiarnię, salę sekcyjną, płuczkarnię, ubieralnię, salę mikroskopijną, pokój gościnny i mieszkanie dozorcy, jako najoszczędniejszy i odpowiadający potrzebom zakładu.

Alegat H.

Przedkładając z uwzględnieniem powyższego projektu przez architektę Kuhna opracowane szczegółowe plany i kosztorysy sprawdzone przez oddział techniczny, pozwalamy sobie zwrócić uwagę Wysokiej Izby na tą okoliczność, że zachodzi nieodzowna potrzeba wystawienia jak najrychlej rzeczonego budynku, zwłaszcza że prowizorycznie używany lokal w jednej z łazienek zakładu na odbywanie sekcyi i badań naukowych, ze względów sanitarnych i innych ze wszech miar jest nieodpowiedni.

Na tej podstawie uprasza Wydział krajowy Wysoki Sejm o przyzwolenie wykonania budowy prosektoryum wedle przedstawionych planów w granicach kosztorysu obliczonego na **13685 zł. 99 ct.**
w której mieści się pierwej już przyzwolona kwota 7350 z. niemająca już pokrycia w funduszu budowy.

VI.

Urządzenie kaplicy w zakładzie.

Między budynkami wykonanymi w zakładzie odznacza się kaplica umieszczona w środku gmachu głównego. Kaplica ta nie jest jeszcze oddaną do użytku zakładu z powodu, że pozostają jeszcze do wykończenia niektóre roboty budowlane, które obecnie się wykonują. Prócz tego brakuje w tej samej kaplicy całego wewnętrznego urządzenia.

Opierając się na szczegółowym kosztorysie sporządzonym przez architektę Kuhna, a sprawdzonym przez oddział techniczny, upraszamy Wysoką Izbę o zabezpieczenie pozostałych potrzeb kaplicy obliczonych na ogólną sumę **4757 zł. 58 ct.**
w której mieści się:

a)	statua na front kaplicy obliczona na	650 zł.	
b)	kompletny ołtarz	2152 „	58 c.
c)	kazalnica	250 „	
d)	ławki do kaplicy	250 „	
e)	konfesyonał	85 „	
f)	lichtarze, lampa, kielich itp.	500 „	
g)	szafy, umywalnia, klęcznik	120 „	
h)	kaloryfer do ogrzania kaplicy	450 „	
i)	fisharmonika	300 „	

VII.

Urządzenie dwóch dźwigni mechanicznych w nowej części zakładu.

Na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z 14. Stycznia 1874 urządzone zostały dwie dźwignie mechaniczne w gmachu głównym do sprowadzania żywności, wynoszenia materyału opałowego i wyciągania sprzętów, bielizny itp.

Urządzone już w zakładzie dźwignie przez inżyniera Freisslera polegają na odpowiednim do potrzeb zastosowanym mechanizmie. Wymiar skrzyń tego rodzaju, aby niemi ciągnąć można było i większe i cięższe przedmioty. Konstrukcya dźwigni zapewnia ruch regularny, spoczywają one bowiem na czterech kierownicach żelaznych i linach z drutów kręconych. Przeciw wagi regulują i ułatwiają ruch skrzyń, poruszadło odpowiednie o podwójnym układzie kół zębatych z korbą i kołem zamachowem ustawione w kurytarzu piątra dolnego.

Każda z urządzonych dźwigni obciążona 500 kilogramami, poruszana siłą dwóch ludzi, wyciągająca z piwnic do drugiego piątra w trzech minutach tym samym ciężarem na dół w jednej minucie, — wedle oświadczenia komisyi kolaudacyjnej odpowiada ze wszech miar potrzebom zakładu.

Zachodzi obecnie potrzeba urządzenia jeszcze dwóch dźwigni mechanicznych w nowo-wybudowanej części zakładu w trakcie furyatów w sposób i pod warunkami pierwej oznaczonymi w wprowadzonych dźwigniach w gmachu głównym.

Wysoki Sejm raczy, na podstawie kosztorysu sporządzonego przez architektę Kuhna, a sprawdzonego przez oddział techniczny przyzwolić na wykonanie rzeczonych dwóch dźwigni w nowej części zakładu i wyznaczyć na ten cel kwotę **2861 złr. 51 ct.**

VIII.

Pomieszczenie administracyi na folwarku.

Na posiedzeniu dnia 26. Kwietnia 1876 powziął Wysoki Sejm uchwałę, którą polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby na przyszłej sesyi sejmowej przedstawił program umieszczenia administracyi w sposób praktyczny, a jak najoszczędniejszy.

Starając się wykonać tą uchwałę, i zastosować się zarazem do wskazówek komisyi budżetowej z 23. Kwietnia 1876, która zalecała reflektować na odpowiednią adaptacyę domu folwarcznego, musiał Wydział krajowy wziąść pod ścisłą rozwagę, w jaki sposób da się zaspokoić potrzeby chorych i administracyi pod względem pomieszczenia.

Przez podjęte przez nas zarządzenia administracyjne od czasu ostatniej sesyi sejmowej i oraz przez wybudowanie nowej części zakładu wraz z oddziałami dla furyatów, warunki pomieszczenia w budynkach zakładu przybrały korzystniejszą postać, niźli to było w roku zeszłym, kiedyśmy przemawiali w Wysokim Sejmie za budową domu administracyjnego. Chociaż i dzisiaj ze względu na pierwotne przeznaczenie gmachu głównego dla chorych, a budynku

ekonomicznego na cele głównie gospodarskie, potrzeba domu admistracyjnego nieda się zakwestyonować, sądzi Wydział krajowy, iż sprawę stałego pomieszczenia administracyi w danych okolicznościach zakładu można będzie częściowo załatwić w sposób poniżej wskazany.

Alegat I. Wedle załączonego pod I. podziału lokalności w zakładzie, została przez nas z całą ścisłością przeprowadzona dyslokacya w budynkach zakładu o ile możności odpowiednio. Użycie lokalności wedle właściwości przeznaczenia *Alegat K.* przedstawia się w wykazie pod K., przyczem bierze się na uwagę obecny stan osób mieszczących się w zakładzie, a mianowicie: *a)* chorych 455, *b)* służby oddziałowej 71, *c)* służby domu kuchennej i stajennej 28, *d)* funkcyonaryuszów etatowych i nie etatowych 28; nadto zważa się na zaspokojenie innych potrzeb zakładu tak administracyjnych jak i gospodarskich. Z uwzględnieniem najkonieczniejszych potrzeb zakładu uznał Wydział krajowy po przeprowadzeniu rzeczonej dyslokacyi nieodzowném uzupełnić warunki pomieszczenia w budynkach zakładu i objąć w myśl uchwały Wysokiego Sejmu w program adaptacyi budynku folwarcznego przybudowanie po jednej i drugiej stronie dla zyskania lokalności na pomieszkanie: 1) jednego urzędnika w trzech pokojach z kuchnią, 2) dwóch kapelanów obrządku łać. i gr. kat. po jednym pokoju z przedpokojem, 3) nadzorczyni i akuszerki w jednym pokoju z alkową i kuchnią tudzież na pokój gościnny.

Architekt Kuhn, któremu poleciliśmy opracowanie projektu technicznego wraz z kosztorysem, przedstawił nam projekt, któren na stół Wysokiej Izby składamy. Projekt ten odstępuje od udzielonego mu programu o tyle, iż zamierzone dobudowanie budynku folwarcznego objął tylko po jednej stronie tego budynku, a to po stronie wschodniej dla pomieszczenia pierwszych trzech funkcyonaryuszów i pokoju gościnnego wraz z izbą dla służącego, i oraz uzupełnił dobudowaniem istniejącej na folwarku parterowej oficyny na pomieszczenie nadzorczyni i akuszerki.

P. Kuhn uzasadnia modyfikacyę programu tém, iż dobudowanie po obu stronach domu folwarcznego nastręczałoby trudności techniczne w wykonaniu i spowodowałoby większe koszta, niźli opracowany przezeń projekt; uzasadnienie to skłoniło nas do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi propozycyi p. Kuhna.

Prócz tego pozwalamy sobie wystąpić równocześnie z trzecim projektem, a to: zaniechania jakiejkolwiekbądź adaptacyi budynków folwarcznych, a natomiast wybudowania w granicach wykazanych kosztów na powyższe adaptacye budynków w dziedzińcu folwarcznym naprzeciw istniejącej oficyny parterowej domu parterowego, podniesionego w części środkowej na I. piętro, w którym, zdaniem architekty Kuhna, da się zaprojektować i wykonać powyższy program łatwiej i dogodniej i z mniejszym kosztem.

Opierając się na powyższem przedstawieniu, uprasza Wydział krajowy Wysoki Sejm o przyjęcie tegoż ostatniego projektu na uzupełniające pomieszczenie administracyi około budynków gospodarskich i przyzwolenie na ten cel funduszów w kwocie **11 421 złr. 93 ct.**

IX.

Latryny w Zakładzie.

Przystępując w r. 1875. do urządzenia latryn w Zakładzie, Wydział krajowy oparł się w tym względzie na opinii ankiety lekarsko-technicznej, która w miejsce pierwotnie projektowanego systemu beczkowego, zaleciła przeprowadzenie systemu wywozowego d'Arcetta latrynowego.

Urządzone wychodki wedle tegoż drugiego systemu okazały w praktyce pewne wadliwości, jak głównie zatykanie się rur spadowych i wydawanie z dołów kloacznych szkodliwych zdrowiu wyziewów, co stało się powodem niejednokrotnego zażalenia ze strony Dyrekcyi Zakładu i spostrzeżenia komisyi sejmowej z 10. kwietnia 1876 do l. 531/S., iż urządzenie wychodków w Zakładzie jest niezgodne z hygyeną.

Po sprawdzeniu stanu rzeczy na miejscu, zarządzone zostały przez Wydział krajowy tymczasowe środki zaradcze, odnoszące się głównie do sposobu utrzymywania wychodków i należytego czyszczenia rur spustowych — co nie zupełnie zaradziło złemu.

Skutkiem opinii komisyi z 29. lipca 1876 uskutecznioną została rekonstrukcya dołu kloacznego w pawilonie bocznym oddziału mężczyzn wedle propozycyi architekty Kuhna przez usunięcie zupełne rur spadowych, a zastąpienie ich tylko lejami i wymurowanie ścianek działowych w wysokości trzech piąter i wyprowadzenie nad dach przewiewnika z wydatkiem 880 złr. 79$^1/_2$ ct. a. w. Dyrekcya Zakładu w relacyi z 19. października 1876 donosząc, że wyżwzmiankowana rekonstrukcya została przeprowadzoną z dobrym skutkiem — zażądała przeistoczenia innych wychodków w Zakładzie w odpowiedni sposób.

Przekonawszy się przez wysłane na grunt komisye, że zarządzone środki nie zdołają usunąć wadliwości w wychodkach pierwotnie urządzonych, uznał Wydział krajowy nieodzownem dokładne zbadanie sprawy i uzyskanie ze wszech miar odpowiedniej propozycyi, dozwalającej stanowczego ulepszenia latryn. Tym celem delegowana ankieta lekarsko-techniczna, przy udziale organów administracyjnych Wydziału krajowego w sprawozdaniu z 22. marca 1877 wydała następną opinię:

1. Wychodki w pawilonie bocznym na oddziale mężczyzn z jednym dołem kloacznym, a z dwoma na oddziale kobiet głównie ze względów hygienicznych w obecnym stanie nadal pozostać nie mogą, szczególnie dlatego, że rury spadowe w dołach kloacznych mimo dozoru ze strony zarządu Zakładu bywają zatykane przez chorych różnymi przedmiotami do tego stopnia, że takowe nie mogą należycie funkcyonować, a mocz i kał udziela się w znacznej części murom Zakładu; że wentylacya wedle wprowadzonego systemu, wymagająca należytego zastosowania pieców ze znacznym stosunkowo kosztem nie jest do-

stateczną, skutkiem tegoż wydzielają się miazma cuchnące, które zatruwają powietrze nietylko w samem otoczeniu wychodków, ale także w przyległych lokalnościach, że czyszczenie dołów kloacznych wedle wprowadzonego już systemu, w stosunkach zakładu nader utrudnione, a to dlatego, że wynoszenie kału odbywać się musi małymi cebrzyczkami, co dość powolnie się uskutecznia, a nadto, że kał wynosi się po pod ubikacye mieszkalne, przezco w czasie czyszczenia zatruwa sią powietrze w Zakładzie.

Powyższym wadliwościom zaradzić można skutecznie wprowadzeniem w pomienionych wychodkach systemu beczkowego i w szczególności:

a) wprowadzenie muru działowego pomiędzy ścianami a wychodkami,

b) wprowadzenie przewiewnika po nad dach, przezco uzyska się pożądaną wentylacyę bez potrzeby utrzymywania dotychczasowych pieców,

c) wprowadzenie beczek systemu Lesage'a, który na tem polega, że beczki tego systemu (który przedstawiamy w modelu Wysokiej Izbie), dają się jak najszczelniej zamykać, i w każdym czasie bezwonnie, nie zatruwając powietrza, wynosić kurytarzami i schodami piwnicznemi na zewnątrz, i nadto, że czyszczenie w ten sposób da się uskutecznić łatwo i stosunkowo tanim kosztem.

2. Wychodki w części środkowej gmachu głównego, również wadliwe, dadzą się poprawić przez zmianę fosy kloacznej na system beczkowy z ulepszeniami powyżej przedstawionemi.

3. Wychodki w budynku ekonomicznym za pomocą środków powyżej omawianych dadzą się także w odpowiedni sposób poprawić.

Ta sama ankieta sprawdziła, że wyżwzmiankowana rekonstrukcya jednego dołu kloacznego w pawilonie bocznym gmachu głównego, jak również urządzone w roku bieżącym wychodki w nowej części Zakładu według systemu beczkowego, są odpowiednio zrobione z dobrą wentylacyą.

Opierając się na powyższem przedstawieniu, jak również powodując się tym względem, że wyż zalecone środki zaradcze dają możność doprowadzenia sprawy latrynowej w Zakładzie do pożądanego rezultatu, przedkładamy Wysokiej Izbie do przyjęcia opracowane przez architekty Kuhna, a sprawdzone przez oddział techniczny kosztorysy na rekonstrukcyę kloak w dawnej części Zakładu obliczone na ogólną sumę **7.583 złr. 66½ ct.**

a mianowicie:

a) w gmachu głównym	5529 złr.	23	ct.
b) w części środkowej	1123 „	42	„
c) w budynku ekonomicznym	931 „	1½	„

X.

Droga dojazdowa w tylnych częściach Zakładu.

Chcąc uzyskać należyty przystęp do wyżprojektowanego prosektoryum i wystawionych już budynków gospodarskich i osiągnąć zarazem odpowiednią komunikacyę w celach gospodarczo-ekonomicznych, zachodzi nieodzowna potrzeba urządzenia drogi dojazdowej w tylnych częściach zakładu.

Wedle opracowanych projektów i kosztorysów sprawdzonych przez oddział techniczny — które składamy na stół Wysokiej Izby — część tej drogi łącząca bezpośrednio z prosektoryum a pośrednio z budynkami gospodarskiemi, wynosi 427·31 metrów długości, 6 metrów szerokości obliczona co do kosztów na 1819 złr. 97 ct.

część zaś boczna tejże samej drogi, prowadząca do budynku ekonomicznego, obejmuje 127·60 metrów długości, 6 metrów szerokości, obliczona co do kosztów na 551 złr. 63 ct.

Powyższa droga projektowana jest z możliwą oszczędnością i przedstawia tą korzyść, iż dozwala równoważyć nasypy z wykopami i uzyskaną ztąd ziemię użyć nietylko na nasypy, lecz także na splanowanie terenu przed ustawić się mającymi parkanami w tylnej części Zakładu, nadto, że obrany kierunek drogi na wzgórzu dostarczy dostateczną ochronę przeciwko zaspom w porze zimowej.

Na wyż przywiedzionej podstawie Wydział krajowy uprasza:

Wysoki Sejm raczy zezwolić na wykonanie projektowanej drogi w tylnych częściach Zakładu i przeznaczyć na ten cel kwotę **2371 zł. 66 ct.**

XI.

Parkany w tylnych częściach Zakładu.

Sytuacya projektowanego prosektoryum i drogi dojazdowej w pewnej odległości od reszty Zakładu, wskazuje na nieodzowną potrzebę rozszerzenia parkanów, otaczających Zakład. Również zachodzi potrzeba otoczenia parkanem ogrodów spacerowych dla chorych, jak niemniej dziedzińców zewnątrz budynku ekonomicznego.

Na podstawie szczegółowych kosztorysów przez architektę Kuhna, a przez oddział techniczny sprawdzonych, upraszamy Wysoką Izbę o przyzwolenie potrzebnych na ten cel funduszów w ogólnej kwócie **3983 złr. 71 ct.**

Wyżwyszczególnione potrzeby budowlane w krajowym Zakładzie dla obłąkanych na Kulparkowie razem zebrane wykazują:

I. Reszta należytości przedsiębiorców Wincentemu Rawskiemu i Wiktorowi Sadłowskiemu za roboty wykonane w dawnej części Zakładu	835 złr. $64^{1}/_{2}$ ct.
II. Reszta należytości przedsiębiorcom Tomaszowi Gamskiemu i Eugeniuszowi Pfeiffowi za wykonane roboty i pozostałe materyały budowlane w myśl kontraktu z dnia 2. maja 1875	8.071 złr. $89^{1}/_{2}$ ct.
III. Wykończenie pozostałych robót w dawnych i nowej części zakładu	9.802 złr. $90^{1}/_{2}$ ct.
IV. Wewnętrzne mechaniczne urządzenia w Zakładzie	25.000 złr. — ct.
V. Budowa prosektoryum w Zakładzie	13.685 złr. 99 ct.
VI. Urządzenie kaplicy w gmachu głównym Zakładu	4.757 złr. 58 ct.
VII. Urządzenie dwóch dźwigni mechanicznych w nowej części Zakładu	2.861 złr. 51 ct.
VIII. Pomieszczenie administracyi na folwarku	11.421 złr. 93 ct.
IX. Przekształcenie latryn w dawnej części Zakładu	7.583 złr. $66^{1}/_{2}$ ct.
X. Droga dojazdowa w tylnych częściach Zakładu	2.371 złr. 66 ct.
XI. Oparkanienie w tylnych częściach Zakładu	3.983 złr. 71 ct.
Ogółem	90.376 złr. $48^{1}/_{2}$ ct.

Celem zaspokojenia wykazanych potrzeb Zakładu, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm

raczy na powyższy cel uchwalić dodatkowy kredyt w kwocie **90.376 złr. 48½ ct.**

Lwów, dnia 3. sierpnia 1877.

Przewodniczący
Oktaw Pietruski wł. r.
Członek Wydziału krajowego.

Dr. Franciszek Smolka wł. r.
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni krajowej **A. Waydowicz** (przedt. M. F. Poremby),
pod zarządem Szczęsnego Bednarskiego.

Protokół

spisany w Kulparkowie dnia 31. lipca 1877. roku w sprawie ocenienia budowy Zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniami z d. 16. kwietnia 1877 l. 11.787 i z dnia 25. lipca 1877 l. 23.846, wyznaczył komisyę do ocenienia wszechstronnego budowy zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie.

Powyższemi rozporządzeniami powołani zostali do składu komisyi:

Pan Ferdynand Rozenbusz, profesor wyższej szkoły realnej we Lwowie,

Pan Juljusz Hochberger, dyrektor urzędu budowniczego miasta Lwowa,

Pan Ignacy Chrzanowski, inżynier cywilny,

Pan Ludwik Raciborski, naczelny inżynier Wydziału krajowego;

W przytomności:

Pana Adolfa Kuhna, dyrektora budowy zakładu.

Ze względu, że dobudowanie pawilonów dla furyatów, jakkolwiek z wiosną roku bieżącego zostało wykończonem, nie było jednakże odebranem i skolaudowanem, że ostateczny odbiór i obrachunki z głównymi i podrzędnymi przedsiębiorcami budowy zakładu dla obłąkanych nie były jeszcze ukończonymi, komisya wstrzymała się z wyrażeniem swego zdania i dopiero w dniu powyżej wyrażonym tj. 31. lipca b. r. przystąpiła do spełnienia udzielonego sobie polecenia.

Z powołanych do komisyi, p. Hochberger, z powodu wyjazdu ze Lwowa nie mógł przyjąć udziału w komisyi.

Inni zaś członkowie rzeczonej komisyi w dniu 31. lipca r. b. na grunt budowy zjechali, i po wszechstronem zbadaniu całej budowy, — znaleźli:

1) iż, nie wchodząc w cały przebieg budowy, wszystkich sprzyjających lub przeciwnych okoliczności, — nie wchodząc w szczegółowe obrachunki z przedsiębiorcami — orzec może, iż przeciwko trwałości budowy, akuratności wykonania, dokładności robót szczegółowych, biorąc rzecz w ogóle i zapatrując się na całość budowy, komisya nie może zrobić żadnego zarzutu.

2) Nie czując się powołaną do wyjawienia wrażenia, jakie ogólne dziś urządzenie zakładu może wywrzeć na badających go szczegółowo, komisya wstrzymuje się z wyrażeniem swego pochlebnego sądu, jaki ze szczegółowego i sumiennego zbadania o zakładzie kulparkowskim wyniosła.

3) Taż komisya, czując i pojmując wielką doniosłość poruczonego sobie mandatu, nie może jednakże pominąć milczeniem tych ujemnych stron dotychczasowego stanu zakładu, które, zdaniem jej nie pozwalają, aby w obec wielkiego nakładu pieniężnego, przez kraj poniesionego, zakład tak

dobroczynny odpowiadał należycie wymaganiom, jakie nauka teorya i praktyka w tego rodzaju zakładach mieć chce i mieć powinna.

Do ujemnych stron należą:

a) **Wychodki**. Dotychczasowy ich stan w zakładzie kulparkowskim jest bardzo niezadowalniającym.

W prywatnych domach, w pojedynczych osadach, w miastach, sprawa wychodków jest bardzo ważną, bardzo doniosłą, a często bardzo trudną do rozwiązania.

Tablice śmiertelności miast, w których na te kwestye zwracano uwagę, gdzie w tym dziale zaprowadzono reformy, dowodnie wykazują, jak wielkie dobrodziejstwa osiągnięto przez zaprowadzenie reformy w usunięciu lub zneutralizowaniu wpływu szkodliwego wychodków.

Zakład kulparkowski może na tym punkcie spotkać wielki zarzut; obecne bowiem wychodki zawilgacają ściany i piwnice, a przytem po całym budynku rozszerzają nieprzyjemne i szkodliwe wyziewy.

Trwałość budowy, czystość i porządek sal, naipiękniejsze plantacye i ogrody, nie potrafią zrównoważyć tego zgubnego wpływu, jaki obecne wychodki na zakład wywierają.

A jeśli się zważy, że zarzut ten odnosi się do zakłaku leczniczego, do zakładu, który musi i powinien być wzorem pod względem sanitarnym, to komisya wyraża swą opinię, iż system wychodków w zakładzie kulparkowskim winien być jak najspieszniej zmienionym; inaczej bowiem będzie ten zakład narażony na bardzo dotkliwe i co gorzej, na usprawiedliwione zarzuty.

b) Ze względu na niekorzystne naturalne położenie gruntu pod względem poziomu, Zakład kulparkowski w wielu punktach narażonym jest na napływ wody, który na mury jego spływa, takowe zawilgaca, i jeżeli taki stan pozostałby nadal, mury te, a przedewszystkiem fundamenta, ulegnąć by musiały rozkładowi i cały budynek na szwank mógłby być narażonym. To też komisya wyraża swą opinię, iż należy spiesznie przedsięwziąść środki zaradcze przeciwko zawilgocaniu piwnic i fundamentów budynku, które pochodzą:

aa) z wadliwego stanu wychodków, i

bb) z napływu wody zewnętrznej.

c) Urządzenie, a właściwie umieszczenie łazienek, komisya uznaje jako nieodpowiedne, a przynajmniej za mniej dogodne.

Oprócz tego komisya wyraża swe zdanie, że

d) dopóki nie będą zaprowadzone wodociągi,

e) niewprowadzony będzie inny system oświetlenia zakładu,

f) nie zostanie wybudowane prosektoryum, — zakład obłąkanych mimo znacznych wyłożonych na niego funduszów, posiadać będzie zawsze takie braki, które nie pozwolą zakładowi temu stanąć na tej stopie, na jakiej stać on powinien, a na jakiej, wobec stosunkowo niewielkiego nakładu stać może.

W wykonaniu dalszego zlecenia Wysokiego Wydziału, komisya, opierając się na danych, przedstawionych przez p. Ignacego Chrzanowskiego i p. Adolfa Kuhna, jako członków komisyi kolaudacyjnej, danych, mających być popartemi odpowiednemi alegatami, podaje:

1) iż koszt budowy, na podstawie ogólnej sumy wydatków, w którę wchodzą i wydatki, do właściwej budowy nienależące, wynosi za jeden sążeń kwadratowy zł. 501 i ct. 78, czyli za jedne metr kwadratowy 139 zł. 38 ct.;

2) iż cała powierzchnia wykonanych budynków w dawnej i nowej części wynosi 1822 sążni kwadrat., czyli 6559 metrów kwadr.;

3) iż koszt budowy właściwy, to jest po potrąceniu wydatków, do właściwej budowy nienależących, wraz z kosztami administracyi, tak przy własnym zarządzie, jak i przy przedsiębiorstwie poniesionych, wynosi za 1 sążeń kwadr. 461 zł. 2 ct. czyli za 1 metr kwadr. 128 złr. 09 ct.;

4) iż koszt budowy prowadzonej we własnym zarządzie, nie wliczając w to kosztów administracyi, wynosił za 1 sążeń kwadr. 415 zł. 30 ct. czyli za 1 metr kwadr. 115 złr. 36 ct.

5) iż koszt budowy, prowadzonej w przedsiębiorstwie, również bez kosztów administracyi, wynosi za 1 sążeń kwadr. 426 zł. 30 ct., czyli za 1 metr. kwadr. 118 złr. 41 ct.

Na czem protokół ukończono i podpisano.

Lwów dnia 31. lipca 1877.

F. Rosenbusch mp. Ig. Chrzanowski mp. Ludwik Raciborski mp.

Do opinii szanownej komisyi zamieszczam uwagę, iż pierwotnie projektowałem kloaki systemu beczkowego, jako najmniej narażającego budynek na zanieczyszczenie, a jaki tu później ankieta zaleciła przy wniosku zniesienia dotychczasowego systemu d' Arcetta.

A. Kuhn m. p.

Ogólne zestawienie

kosztów budowy poniesionych z funduszu budowy zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie, jako to: dostaw i robót wykonanych we własnym zarządzie za pośrednictwem architekty p. Adolfa Kuhna, tudzież dostaw i robót wykonanych w drodze przedsiębiorstwa i innych wydatków.

Liczba porządkowa	Kategorya wydatków: dział	Kategorya wydatków: poddział	Przedmiot	Koszta dostaw i robót wykonanych we własnym zarządzie za pośrednictwem p. Kuhna: zł.	ct.	Koszta dostaw i robót wykonanych w drodze przedsiębiorstwa wypłacane wprost przez Wydział kr.: zł.	ct.	Wydatki administracyjne i inne wypłacone wprost przez Wydział krajowy: zł.	ct.	Ogółem: zł.	ct.
1	IV.		Roboty ziemne	8571	75½	10839	88½			19411	64
2	V.		Kupno i dowóz kamienia	1506	48½	65543	32½			67049	81
3	VI.		Koszta kamieniołomu	13895	66½	1321	63			15217	29½
4	VII.		Kupno, dostawa i gaszenie wapna	2970	43	22524	17½			25494	60½
5	VIII.		Dostawa piasku	4743	63	12124	02½			16867	65½
6	IX.		Wyrób cegły	20536	97½	112187	12½			132724	10
7	X.		Kupno i dostawa materjału drzewnego budulcowego	13454	63	29968	09½			43422	72½
8	XI.		Kupno materyałów żelaznych	7507	46	15991	82½			23499	28½
9	XII.		Kupno i przewóz cementu	4220	37	1170	—			5390	37
10	XIII.		Kupno i przewóz gipsu	350	08	1159	36			1509	44
11	XIV.		Kupno i naprawa sprzętów i rekwizytów	1904	10½	832	94			2737	04½
12	XV.		Roboty murarskie	12831	62½	129548	91			142380	53½
13	XVI.		„ kamieniarskie	17807	21	—	—			17807	21
14	XVII.		„ ciesielskie	—	—	—	—			—	—
15	„	1	„ oparkanienie i mazienie tegoż	1767	92½	7042	65			8810	57½
16	„	2	„ właściwe roboty ciesielskie	2832	50½	12520	64½			15353	15
17	XVIII.		„ stolarskie	8000	02½	31706	50			39706	52½
18	XIX.		„ blacharskie	10578	59	15039	01			25617	60
19	XX.		„ ślusarskie	789	11	13149	44½			13938	55½
20	XXI.		„ rzeźbiarskie	628	10½	—	—			628	10½
21	XXII		„ szklarskie	149	89	5595	44½			5745	33½
22	XXIII.		„ kowalskie	263	49	0	90			264	39
23	XXIV.		„ steingutowe, zakupno rur, dowóz, fracht i roboty klozetowe	4520	53½	768	—			5288	53½
24	XXV.		„ asfaltowe	1424	25	3799	76			5224	01
25	XXVI.		„ lakiernicze	66	87	7968	25			8035	12
26	XXVII.		„ kachlarskie	47	35½	5810	86			5858	21½
27	XXVIII.		„ brukarskie	2273	07					2273	07

Uwaga

Pozycya I. pod V rozbija się:

1.	kamień murowy	25009·60
2.	„ ciosowy	22368·53
3.	płyty trembowelski	2643·95½
4,	kamień bruk.	17015·27½
5	dowóz	12·45
	razem złr.	67049.81

Do poz. 41 pod zn. XXXVI. 6.

W sumie tej mieszczą się zaliczki dane Dyrektorowi budowy na takie objekta, które tu nie są wyszczególnione — jak np na kaplicę i różne roboty, które jako jeszcze nie wykończone — nie zostały skolaudowane — równie też i inne drobne wydatki, które żadną z rubryk objęte być nie mogły

28	XXIX.		Czyszczenie studni zakładowej i jej reparacya
29	XXX		Koszta i urządzenie windy
30	XXXI.		Założenie parku i roboty ogrodowe
31	XXXII.		Roboty drenarskie
32	XXXIII.		Koszta zarządu budowy
33	XXXIV.		Utrzymanie budynków
34	XXXV		Budynki prowizoryczne
35	XXXVI.		Wydatki rozmaite:
36	„	1	Koszta założenia kamienia węgielnego
37	„	2	„ podróży i rozmaitych komisyi
38	„	3	„ korespondencyi i ogłoszeń
39	„	4	Remuneracye i zapomogi
40	„	5	koszta komisyi kolaudacyjnej
41	„	6	Różne zaliczki na budowę i drobne wydatki i rozmaite roboty
42	XXXVII.		Urządzenie drogi i dostawy do tejże
43	XXXVIII.		Czyszczenie kloak
44	XXXIX.		Przebudowanie kloak
45	XL.		Lodownia prowizoryczna
46	XLI.		Dalsza budowa w przedsiębiorstwie Gamskiego i spółki w myśl kontraktu z $^{2}/_{5}$ 1875
			Suma ogólna wydatków

1193	85	352	19	—	—	1546	04
1988	40	—	—	—	—	1988	40
7675	05	1015	83	3567	22½	12258	10½
691	03	609	26	—	—	1300	29
2773	31½	—	—	58579	16	61352	47½
2682	78	1769	93½	1649	21	6101	92½
2243	67½	—	—	—	—	2243	67½
1024	19	46	—	65	28½	1135	47½
586	07	—	—	3001	45	3587	52
16	54	—	—	248	12	264	66
330	—	—	—	1335	—	1665	—
—	—	—	—	6152	78	6152	78
5846	79½	500	—	88	28	6435	08
913	53½	789	67½	—	—	1703	21
155	29	—	—	—	—	155	29
186	60½	—	—	—	—	186	60½
70	90	—	—	—	—	70	90
—	—	155862	60	—	—	155862	60
172020	16½	667558	25	74686	51½	914264	93

Do poz. 46.

Budowa przez spółkę tę wykonana kosztowała gotówką zł.	155862·60
a dodanym materyałem do budowy dawniejszej sprawionym, wartości	22873.74½
razem więc	178736·34½
Jeżeli więc od sumy ogólnej kosztów . .	914264·93
odejmiemy powyżej wykazany koszt nowej budowy	178736·34½
przedstawia się koszt dawniejszych części w sumie	735528.58½
Oprócz wydatku powyżej wykazanego w sumie	914264·93
wypłacono z funduszu budowy na inne cele	2119·39½
przeto wynosi ogólny wydatek po koniec maja 1877 . . .	**916384·32½**

Zestawienie kosztów

poniesionych z funduszu budowy zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie, które nie odnoszą się do właściwych robót budowlanych lub też tyczą się robót, które w funduszu budowy nie miały właściwego źródła pokrycia.

Dział kateg.	Tytuł wydatku	Suma ogólna kategoryi		Uwaga.
1	I. Koszta budowy studni na Stryjskiem w miejscu pierwej projektowanem na zakład obłąkanych	500	—	
2	II. Wszelkie koszta wstępnych czynności budowy obejmujące: komisyjne koszta podróży, honorarya za pierwotnie zrobione a nieużyte projekta na budowę itp.	1460	98	
3	III. Koszta założenia kamienia węgielnego pod budowę	1135	47	
4	IV. „ tyczące się budynków folwarcznych i propinacyjnych, jak: podatki, kwaterunki, naprawy budynków i studni (przed oddaniem w zarząd dyrekcyi zakładu)	4864	05	
5	V. Koszta ubezpieczenia od ognia budynków folwarcznych i nowych budynków zakładu (przed objęciem zarządu przez dyrekcyę zakładu) . . .	1881	08½	
6	VI. Koszta robót tyczących się założenia parku i ogrodów. a mianowicie: 1) założenie szkółki drzew owocowych i przykupu szczepów, 2) posadzenie płotów głogowych, grabowych i urządzenie chodników	11606	27½	
7	VII. Koszta robót drenarskich i zakupno rurek	1346	29	
8	VIII. „ czyszczenia i naprawy studni murowanej w zakładzie . . .	1518	98½	

9	IX.	Wydatki na opalenie lokalności zakładu w miesiącach lutym i marcu 1875 (przed oddaniem w zarząd dyrekcyi zakładu	537	52	
10	X.	Koszta urządzenia prowizorycznej kuchni	552	62½	
11	XI.	„ „ „ pralni	1716	66	
12	XII.	„ sprowadzenia pompy do pompowania wody	310	95	
13	XIII.	„ urządzenia prowizorycznego chlewnika	309	17	
14	XIV.	„ plantowania terenu pod budowę zakładu przed rozpoczęciem budowy	2145	—	
15	XV.	Ponowne lakierowanie dachu już po odebraniu zakładu pod obecny zarząd	585	94	
16	XVI.	Koszta oparkanienia zakładu	7854	80½	
17	XVII.	„ szutrowania i naprawy drogi dojazdowej	788	52½	
18	XVIII.	„ urządzenia prowizorycznej lodowni	70	90	
19	XIX.	„ sprawienia ławek do ogrodu dla chorych	179	20	
20	XX.	„ komisyjne podróży w latach trwania budowy	1432	33½	
21	XXI.	Remuneracya i zapomogi	1158	—	
22	XXII.	Koszta czynności prawniczych	30	90	
23	XXIII.	„ komisyi kolaudacyjnej	6152	78	**Do poz. 28.**
24	XXIV.	„ dostawy kamieni i robót brukarskich	19295	37½	Rozmaite inne wydatki na drobne wydatki i podatki od obligów indemnizacyjnych i t. p., które to wydatki z rozmaitemi dochodami nie zostały skompenzowane.
25	XXV.	Przebudowanie kloak	880	79½	
26	XXVI.	Koszta urządzenia kloak prowizorycznych i wykop dołów	49	50	
27	XXVII.	Zapas materyałów znajdujących się na miejscu lub w kamieniołomie na Wulce	6740	—	
28	XXVIII.	Koszta finansowania i t. p.	2119	39½	
		Razem . .	77223	51	

Alleg. D. do l. 24680

Wykaz

potrzebnych funduszów na pozostałe roboty budowlane i inne do wykończenia w budynkach dawniejszej i nowszej części zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie z kosztorysu do LW. 24204/77.

Liczba porządkowa	Wyszczególnienie	Suma szczegółowa		Suma ogólna	
		złr	ct.	złr.	ct.
	A. Budynek główny.				
1.	48 mis kamiennych pod rynny dachowe budynku głównego	240	00		
2.	Naprawa cokółow i tynków	465	72		
3.	4 wózki ze schodkami w kurytarzach obserwacyjnych furyatów	120	00		
4.	Okrycie gzymsów kordonowych podokiennych blachą cynkową	19	78		
5.	Daszek nad schodami wejścia głównego do zakładu .	195	00		
6.	Testowanie cementem kominów po nad dachem . .	166	50	1207	00
	B. Budynek ekonomiczny.				
7.	Otynkowanie ścian w kotlarni	77	33		
8.	Okna w murze szczytowym kotlarni	75	33½		
9.	Zasklepienie trzech piąter wieży zbiornikowej . .	585	30¼		
10.	Dokończenie tynków wewnątrz wieży . . .	142	13		
11.	Naprawa tynków i gzymsów zewnętrznych . .	120	00		
12.	Dalsze brukowanie około budynku ekonomicznego . .	183	97½		
13.	Zamknięcie oszklone otworu przy schodach do suteren	80	65¼		
14.	30 mis kamiennych pod rury dachowe . .	150	00		
15.	Narzucenie cementem w ubikacyach studni maszyny parowej i przeciwległych	325	33		
16.	Narzucanie cementem sklepień w ubikacyach jak wyżej .	179	56		
17.	Zamknięcie ganków po nad dziedzińczykami . .	355	41		
18.	Testowanie cementem kominów po nad dachem . .	63	44		
19.	Rury odpływowe z pralni głównej do kanału . .	58	66		
20.	Kanały murowane od pralni	275	00		
21.	Okrycie gzymsów kordonowych i podokiennych blachą cynkową	329	78	3001	90½
	C. Łazienki.				
22.	Podłogi drewniane z łat we wszystkich łazienkach .	796	58		
23.	8 pieców kamiennych w łazienkach wannowych . .	200	00		

Liczba porządkowa	Wyszczególnienie	Suma szczegółowa		Suma ogólna	
		złr.	ct.	złr.	ct.
24.	Okrycie gzymsów kordonowych i podokiennych blachą cynkową	49	68		
25.	Testowanie cementem kominów po nad dachem . .	23	75	1070	01
	D. Korytarze.				
26.	Okrycie gzymsów kordonowych i podokiennych blachą cynkową	70	56	70	56
	E. Między budynkami Zakładu.				
27.	Wykończenie ujścia kanału głównego i zamknięcie żelaznemi kratami	200	64		
28.	Wykończenie plantowania i makademów w częściach przyległych tylnych budynków	1337	79		
29.	Na koszta dozoru i utrzymania w porządku materyałów	150	00		
30.	Przewóz kamienia z kamieniołomu Wuleckiego . .	1265	00		
31.	Dalsze drenowanie	1500	00	4453	43
	Razem . .			9802	90½

Program

urządzeń mechanicznych wykonać się mających w krajowym Zakładzie dla obłąkanych na Kulparkowie, ułożony przez ankietę lekarską rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 10. Sierpnia 1876 l. 20299.

A. Wodociągi. Rezerwoary główne, pomieszczone w baszcie powinny być tak urządzone, żeby ciepło od zbiornika z gorącą wodą nie udzielało się zbiornikowi z zimną wodą.

Ilość wody potrzebnej dla zakładu dziennie jest 100 litrów na jednego człowieka, a rachując 650 ludzi przy rozwoju zupełnym zakładu, 65.000 litrów na dzienną potrzebę.

Komisya oświadcza się przeciwko przeprowadzeniu rur wodociągowych pod ziemią z obawy, iż jazda po powierzchni może łatwo nadwerężyć je, a prowadzenie ich w kanałach zbyt kosztowne.

Rury powinne być żelazne.

Odbiorniki wody z rezerwoarów mają być urządzone w następujących miejscach:

I. W budynku gospodarskim:

a) w kuchni — do trzech kotłów parowych, 3 kurki prowadzące zimną wodę, do kuchni angielskiej jeden kurek z zimną wodą i jeden z gorącą, do użytku kuchni w ogóle — jeden jeszcze kurek z zimną wodą;

b) w pokoju do mycia naczyń — dwa kurki — jeden z gorącą, a jeden z zimną wodą;

c) w przedpokoju prowadzącym do kuchni — dwa kurki z zimną wodą do każdego pieca;

d) w szpiżarce — jeden kurek z zimną wodą.

II. W pralni potrzeba 5 kurków do wody zimnej i 3 do wody gorącej:

w pokoju do prania zbyt zabrudzonej bielizny, dziurkowana rura z zimną wodą i z kurkiem w odpowiedniém miejscu,

w maglowni — kurek z zimną wodą,

w odpowiednim pokoju na 1szém piątrze także kurek z zimną wodą.

III. W piekarni powinny się znajdować dwa kurki z zimną i gorącą wodą.

IV. W łazienkach — do każdej z dziewięciu wanien po prawej i po lewej stronie budynku znajdujących się, winna być przeprowadzona ciepła i zimna woda, a zatem 18 kurków, a w każdej wannie jeden kurek do odpływu wody

W parni jeden kurek z zimną wodą.

W pokoju do natryskowych kąpieli 3 otwory do wody spadającej z góry, a jeden dla prądu bokowego, — wszystkie do wody zimnej;

w pokoju na wanny 1szej i 2giej klasy natryskowa kąpiel winna posiadać dwa otwory na zimną wodę do prądu z góry i z boku — a zatem w dwóch pokojach 4 kurki; w rezerwoarze do kąpania się przy parni powinny znajdować się rury do gorącej i zimnej wody — a zatem 2 kurki.

V. W części zamieszkałej gospodarskiego budynku, woda powinna być doprowadzoną do dwóch kuchni i do mieszkania sióstr Miłosierdzia — jak gorąca tak i zimna — a zatem 6 kurków i do trzech wychodków tylko woda zimna.

VI. W gmachu głównym, w części frontowej 6 kurków z zimną wodą do sześciu kuchenek w środkowej części. W każdym korytarzu części frontowej z prawej i lewej strony od głównego wchodu po jednym kurku do zimnej wody na kożdym piątrze — a zatem 6 kurków.

W środkowej części w kuchenkach pp. lekarzy i toż samo na 1szém piątrze w jednej kuchence środkowej, powinna być przeprowadzona oprócz zimnej — gorąca woda.

Na skrzydłach. W korytarzu na każdem piątrze po jednym kurku do zimnej — a zatem 6 kurków.

W oddziale furyatów. Do kąpieli 2 kurki z ciepłą i zimną wodą i jeden kurek do kąpieli natryskowej a zatem 6 kurków na każdej stronie.

Na korytarzu w skrzydle furyatów na każdem piątrze 1 kurek do zimnej wody, a zatem 6 kurków.

Do 10 wychodków po 1 kurku do każdego z zastrzeżeniem, aby woda spłukiwać mogła każde siedzenie i pisoary.

Pytanie — czy przeprowadzenie wody zimnej dla napełniania rezerwoarów strychowych jest potrzebne, w ilu miejscach rezerwoary mają być urządzone — zostawiamy do rozstrzygnięcia komisyi technicznej.

B. Kuchnia.

Dwa piece znajdujące się teraz w przedpokoju do kuchni, powinny pozostać. Jeden z pieców z dwoma kociołkami, znajdujący się w kuchni, należy także zostawić jako rezerwowy na wypadek, gdyby parowa maszyna zepsuła się chwilowo, a na miejscu drugiego z jednym kotłem postawić kuchnię angielską z bratrurami.

Kuchnia angielska powinna mieć dwa palowiska, 2 blaty i 4 bratrury; długość blatów 200 ctm. szerokość 160 ctm. a objętość bratrur następująca: szerokość 40 ctm., wysokość 35 ctm., głębokość 85 ctm.

Objętość kotłów do gotowania parą powinna być 300 litrów każdego i kotłów potrzeba będzie trzy: na rosół, na jarzynę i na legominę.

Do gotowania kartofli parą potrzebny będzie przyrząd osobny.

W kuchni stoły do przyrządzania potraw i krajania mięsa powinny być drewnianne z gładką płytą z drzewa dębowego.

Obok kuchni z jednej strony będzie pokój do mycia naczyń, — a z drugiej spiżareńka.

C. Piekarnia. W piekarni potrzebny jest jeden piec do wypiekania chleba i bułek,— a drugi mniejszy do wypiekania delikatniejszego pieczywa w święta.

Chleb będzie się wypiekać dwa razy na tydzień w ilości 850 kilogramów każdy raz, — bułki zaś codziennie w ilości 120 kilogramów.

D. Pralnia. W pralni potrzeba będzie: *a)* dwie kadzie do naparzania bielizny parą, *b)* dwa sagany do ługowania, *c)* trzy balie do prania, *d)* basen do płukania, *e)* dwa stoły do namydlania i opatrywania bielizny, *f)* przyrząd do oczyszczania bardzo powalanej bielizny (w przedsionku do pralni), *g)* centryfuga obracana siłą ludzką.

W pralni będzie odbywać się pranie za pomocą ręcznej pracy raz na tydzień.

Prać się będzie każdy raz od 5 tysięcy do $5^1/_2$ i więcej sztuk bielizny — to jest około pięciu tysięcy funtów tygodniowo.

Susznie sztuczne dwie po nad sobą będą dostateczne, latem suszenie będzie odbywać się na wolnem powietrzu albo na strychu.

E. Łazienki. W istniejącem na łazienki pomieszczeniu po każdej stronie można postawić 7 wanien dla chorych klasy trzeciej i 2 wanny dla chorych klasy 1szej i 2giej na każdem skrzydle — a zatem w ogóle 18 wanien. Ilość ta będzie dostateczną dla zakładu. W każdym pokoju przeznaczonym na łazienki, należy urządzić miejsce do rozbierania się.

W parni także należy urządzić miejsce do rozbierania się i przeprowadzić stosowną wentylacyę.

Do parni — para winna być prowadzoną wprost z kotła parowego przez beczułkę z wodą zimną.

Do rezerwoaru znajdującego się przy parni, urządzić schodki z poręczami. Wanny powinne być cynkowe.

Kulparków dnia 4. Sierpnia 1876.

Dr. Maresch w. r. **Dr. Stella Sawicki** w. r. **Dr. Edward Sawicki** w. r.

Alegat F. do L. W. kr. 24680/1877.

Protokół
komisyi technicznej

delegowanej rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 10. sierpnia 1876 l. 20299 w sprawie wewnętrznych mechanicznych urządzeń zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie.

Kulparków dnia 9. września 1876.

Obecni:

Pp. Edward Heppe, inżynier kolei żelaznej Karola Ludwika;
Tytus Bortnik, inżynier kolei żelaznej Karola Ludwika;
Julian Hochberger, dyrektor urzędu budown. m. Lwowa;
Józef Janowski, architekt cywilny;
Ludwik Raciborski, nadinżynier Wydziału krajowego;
Ignacy Chrzanowski, inżynier;

przy współudziale:

Pp. Adolfa Kuhna, dyrektora budowy kulparkowskiej,
Dra. Maksymiliana Marescha, dyrektora zakładu kulparkowskiego.

Przedmiot komisyi.

Rozpoznanie sprawy wewnętrznych mechanicznych urządzeń zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie, obejmujących: *a)* pompowanie i rozprowadzenie wody w zakładzie, *b)* łazienki, *c)* pralnię i susznię, *d)* kuchnię, *e)* piekarnię, *f)* piłę cyrkularną — wedle dyrektywy danej rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 10. sierpnia 1877. l. 20.299.

Przystępując do podjęcia poruczonej przez Wysoki Wydział krajowy sprawy wewnętrznych mechanicznych urządzeń dla zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie, rozpoznała najprzód

komisya miejscowość zakładu w tych częściach, w których urządzenia te mają być wprowadzone, następnie odczytała program, ułożony przez dyrekcyę budowy, na podstawie którego firmy: Szeliski, Wolf et Scheller, Holldorff et Brückner, Ludwik Zieleniewski, August Schumann Łączyński, Brandt et Shuilier i Suckow et Cmp. przedłożyły projekta i kosztorysy, rozpatrzyła rzeczone projekta, porównała sumy kosztorysowe, podane przez oferentów i odczytała następnie program komisyi lekarskiej. Po tem ogólnem rozpatrzeniu spawy, komisya przekonawszy się, iż zbadanie ściślejsze, we wszelkich szczegółach, potrzebne do przedłożenia dokładnej opinii Wysokiemu Wydziałowi krajowemu wymaga dłuższego czasu, zleciła z grona swojego pp. Heppemu i Bortnikowi podjęcie tej sprawy, jako referentom komisyi i przedłożenie odpowiednego sprawozdania komisyi.

Na tem zawiesiła komisya swą czynność i odroczyła do następnego zebrania.

Edward Heppe, m. p.
Tytus Bortnik, m. p.
Adolf Kuhn, m. p.
Hochberger, m. p.
Ignacy Chrzanowski, m. p.
Janowski, m. p.
L. Raciborski, m. p.

Dnia 5. stycznia 1877 dalszy ciąg czynności komisyi w departamencie I. Wydziału krajowego.

Obecni:

Ciż sami członkowie komisyi, co na dniu 9. września 1876 i w przytomności p. Edmunda Mochnackiego, radcy Wydziału krajowego.

Komisya wysłuchała sprawozdania referentów pp. Heppego i Bortnika i przyjęła w zupełności tychże operat (pod A.) załączony, z którego ważniejsze momenta są następujące: A.

1. Ugrupowanie budynków zakładu i układ wewnętrzny zapewnia pod względem technicznym łatwość w skombinowaniu ze sobą wszystkich działów urządzeń mechanicznych, niemniej układ ten korzystnym także dla zakładu co do kosztów połączonych, z wprowadzeniem i utrzymaniem tychże urządzeń.

Mniej zaś korzystnem uważa komisya: a) miejscowość przeznaczoną na pomieszczenie maszyny parowej, głównie dlatego, że miejscowość ta jest ciemną i wilgotną, — zdaniem komisyi zaradzi się tej niedogodności skutecznie przez pomieszczenie maszyny parowej w ubikacyi, gdzie jest studnia; — b) miejscowość przeznaczoną na łazienki za zbyt oddalona od głównych kotłów parowych, które to kotły obsługiwać mają parą — i że rury prowadzące parę łatwo podlegać mogą w porze zimowej oziębianiu; — c) przy łazienkach brak lokalu do rozbierania się. Na co p. Kuhn oświadcza na tem miejscu, iż przez przyłączenie dawnych przejazdów kurytarzowych do łazienek, zyska się to miejsce na pomieszczenie odpowiedniej liczby wanien, rezerwując przytem

potrzebne miejsce dla rozbieralni; w łazienkach parowych i natryskowych brakowi temu zaradzono przez przyłączenie części kurytarza tylnego do łazienek.

2) Wszyscy oferenci zdaniem komisyi, zastósowali się w swoich projektach do warunków pod 1) opisanych.

3) Komisya uznaje, iż maszyna o sile 4 do 5 koni będzie zupełnie wystarczającą dla obsługi całego zakładu, nawet w razie jego rozszerzenia.

5) Komisya uważa koniecznem urządzić dwa równej wielkości kotły parowe, tak, aby używając ich na przemian, w razie reparacyi i czyszczenia jednego, mógł drugi funkcyonować. Co do konstrukcyi i siły kotłów komisya zaznacza, że konstrukcya takowych winna być najprostszą a wielkość ich odpowiednią do ilości potrzebnej pary i do siły maszyny o 5 koniach, 26 metrów kwadratowych powierzchni ogrzewalnej.

5) Pompa do pompowania wody ze studni winna być, zdaniem komisyi, również pojedyńczej konstrukcyi, obliczona na dostarczenie 15 — 20 tysięcy litrów na godzinę do wysokości zbiorników 25 metrów.

6) Komisya uznaje koniecznem, aby rury do prowadzenia wody prowadzone były wnętrzem piwnic i ubikacyi piątr wyższych ogrzewanych — o ile możności kurytarzami a nie przez lokalności zamieszkiwane.

7) Urządzenie pralni zaleca komisya zastósować jak najwięcej do ręcznej pracy, t. j. aby oprócz centryfugi, przeznaczonej do odwilgocenia bielizny a koniecznie siłą pary poruszać się mającej, reszta czynności odbywała się bez wszelkich mechanicznych urządzeń — a to przez zamaczanie, ługowanie i gotowanie, które odbywać się ma w kadziach i kotłach na ten cel przysposobionych, przepieranie zaś i płukanie wykonywać się winno ręcznie; przy urządzeniu pralni baczyć należy na rozmaitość gatunków bielizny i rozmaitość jej zabrudzania, do czego użytą być powinna odpowiednia ilość kadź.

Magiel zaleca komisya do obsługi ręcznej, z odpowiednim mechanizmem trybowym, dwoma korbami poruszanym.

8) Susznia do suszenia bielizny — zdaniem komisyi — dostatecznie będzie pomieszczoną w dwóch piątrach wieży zbiornikowej, ogrzanie jej parą uważa komisya za najlepsze ze względu na jednostajność ogrzania i możność utrzymania tych suszni jak najczyściej; wentylacya powinna być skombinowana z głównym kominem kotłów parowych; wieszadło na blieliznę zaleca komisya kolejkowe wysuwane.

9) Jako najważniejszy czynnik w urządzeniu łazienek — jest sposób grzania wody, który w rozmaity sposób osiągnięty być może, za najkorzystniejszy uważa komisya sposób ogrzewania parą, doprowadzoną z głównych kotłów rurami, przez piwnice do wygrzewaczy w przeznaczonych na nie lokalnościach, obok łazienek umieścić się mających.

Kąpiele natryskowe mają być obsługiwane zimną wodą z głównych zbiorników; aby jednak zmniejszyć zbyt wielką siłę ciśnienia wody, należy zastósować w tych łazienkach zbiorniki mniejsze, z którychby wytryski wychodziły.

Parowe kąpiele używać mają pary z głównych kotłów.

10) Odnośnie do powyższego ustępu pod 6) komisya uważa za stósowne pomieszczenie dwóch głównych zbiorników na zimną wodę w dwóch piętrach wieży po nad sobą, tak z sobą połączonych, aby woda pompowana do górnego, spływała do dolnego.

Zbiornik główny zasilać ma budynek główny i łazienki, zaś dolny kuchnię i pralnię. Uznaje komisya potrzebnem, aby zamiast jednego wielkiego zbiornika w każdem piętrze urządzić dwa mniejsze, a to na wypadek, iżby w razie reperacyi jednego, drugi mógł funkcyonować.

Co się tyczy miejsca i liczby natrysków wody zimnej, komisya przyjmuje propozycyę komisyi lekarskiej, a mianowicie:

W budynku ekonomicznym:

a) w kuchni do trzech kotłów parowych — trzy kurki prowadzące zimną wodę; do kuchni angielskiej jeden kurek z zimną wodą, i jeden z gorącą; do użytku kuchni w ogóle jeszcze jeden kurek z zimną wodą.

b) w pokoju do mycia naczyń, dwa kurki, jeden na gorącą, jeden na zimną wodę.

c) w przedpokoju prowadzącym do kuchni, dwa kurki z zimną wodą do każdego pieca.

d) w spiżarce jeden kurek z zimną wodą.

W pralni:

potrzeba pięć kurków do wody zimnej, i trzy do wody gorącej; w pokoju do prania zbyt zabrudzonej bielizny — dziurkowana rura z zimną wodą i z kurkiem w odpowiedniem miejscu, w maglowni kurek z zimną wodą, w odpowiednim pokoju na 1. piątrze także kurek z zimną wodą.

W piekarni:

powinny znajdować się dwa kurki z zimną i gorącą wodą.

W łazienkach:

do każdej wanny po prawej i lewej stronie budynku, winna być przyprowadzona ciepła i zimna woda, i odpowiednia ilość kurków na wewnątrz, tudzież w każdej wannie jeden kurek do odpływu wody: w parni jeden kurek z zimną wodą; w pokoju do natryskowych kąpieli trzy otwory do wody spadającej z góry, a jeden dla prądu bocznego, wszystkie dla wody zimnej; w pokoju na wanny 1. i 2. klasy natryskowa kąpiel winna posiadać dwa otwory na zimną wodę do prądu z góry i z boku; a zatem w dwóch pokojach po cztery kurki; w rezerwoarze do kąpania się przy parni, powinny się znajdywać rury dla gorącej i zimnej wody, a zatem dwa kurki.

W części zamieszkałej budynku ekonomicznego.

Woda powinna być doprowadzoną do dwóch kuchni i do mieszkania sióstr miłosierdzia, tak gorąca jak i zimna; a zatem 6 kurków i do trzech wychodków tylko woda zimna.

W gmachu głównym.

W części frontowej:
Sześć kurków z zimną wodą do sześciu kuchenek w środkowej części. W każdym kurytarzu części frontowej z prawej i z lewej strony od głównego wchodu, po jednym kurku dla zimnej wody na każdem piętrze, a zatem sześć kurków.

W części środkowej:
w kuchenkach lekarzy i to samo na pierwszem piętrze w jednej kuchence środkowej — powinna być przeprowadzona oprócz zimnej — gorąca woda na skrzydłach:

W kurytarzu na każdem piętrze po jednym kurku dla zimnej wody, a zatem sześć kurków.

W oddziale furyatów:
do kąpieli dwa kurki z ciepłą i zimną wodą, i jeden kurek do kąpieli natryskowej; a zatem sześć kurków na każdej stronie; na kurytarzu w skrzydle furyatów na każdem piątrze jeden kurek do zimnej wody, a zatem sześć kurków.

W wychodkach:
w 10 wychodkach po jednym kurku do każdego z zastrzeżeniem, żeby woda spłukiwać mogła każde siedzenie i pisoary.

11) Ze względu na bezpieczeństwo przeciwko pożarowi, komisya uważa za korzystne umieszczenie w dziedzińcach hydrantów w miejscach dogodnych, obsługiwanych przez odgałęzienie rur głównych wodociągowych.

12) Komisya z uwagi, iż skutkiem zmian w projektach spowodowanych uwagami wyż przywiedzionemi, niemniej też skutkiem zmian w stosunkach handlowych, kosztorysy przedłożone nie mogą jeszcze służyć za podstawę do pertraktacyi z przedsiębiorcami, uznaje potrzebę opracowania dokładnego programu na podstawie wskazówek w powyższym operacie komisyi objętych, według którego to programu projekta i kosztorysy miałyby być opracowane z całą ścisłością przez firmy, z któremi by wysoki Wydział krajowy podjął rokowania.

W następstwie czego wezwała komisya swoich referentów pp. Heppego i Bortnika, do opracowania tego programu i przedłożenia takowego komisyi.

Na tem zawiesiła komisya dalszą swoją czynność.

Edward Heppe, w. r. Tytus Bortnik, w. r. Adolf Kuhn, w. r. Hochberger, w. r. Janowski, w. r. L. Raciborski, w. r., J. Chrzanowski, w. r. dr. Maresch, w. r. Ceram me Mochnacki, w. r.

Ciąg dalszy komisyi w Dep. I. Wydziału krajowego na dniu 28. marca 1877.

Obecni:

Ciż sami członkowie komisyi co na poprzedniem posiedzeniu, i w przytomności Dra Bronisława Dulęby koncepisty Wydziału krajowego.

Pp. Heppe i Bortnik przedkładają opracowany przez nich program dla mechanicznych urządzeń zakładu w myśl wskazówek komisyi z poprzedniego zebrania.

Komisya przyjmuje ten program w zupełności i zaleca go wysokiemu Wydziałowi krajowemu, jako służyć mający za podstawę do dalszego traktowania sprawy.

Przystępując następnie do zagadnień postawionych w rozporządzeniu Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 10. sierpnia 1876 l. 20299 komisya wyraża następującą opinię:

O ile postulata stawiane w programie lekarskim schodzą się z wymogami technicznemi, wskazanemi w operacie dyrekcyi budowy, a o ile winne być uzupełnione.

Przedewszystkiem zauważa komisya, że operat dyrekcyi budowy przez komisyę rozpoznany i włączony do programu komisyi tak, że komisya przedstawia swój program jako wspólny z dyrekcyą budowy, do porównania z programem komisyi lekarskiej — jak następnie:

Program komisyi, lekarskiej tak w ogólnych swoich wymaganiach, jak i szczegółowo wykazanych działach urządzeń mechanicznych zakładu, ujęty jest w granice nieodzownych potrzeb zakładu; program ten nie nastręcza trudności w technicznem jego przeprowadzeniu.

Program lekarski zgadza się prawie zupełnie z programem komisyi technicznej, która atoli uznaje potrzebę uzupełnić sprawę przedewszystkiem w następujących kwestyach, w których panowie lekarze różnią się w części w zapatrywaniu z komisyą techniczną, lub też pomijają niektóre szczegóły sprawy, a mianowicie:

1) Komisya lekarska proponuje na każdym odddziale w głównych łazienkach, po 9 wanien, co bacząc na konieczność rezerwowania obok łazienek miejsca na rozbieralnie, zdaniem komisyi technicznej nie zupełnie da się przeprowadzić wedle propozycyi komisyi lekarskiej, komisya techniczna w swym programie przyjmuje tylko wanien 6; że zaś, o czem komisya lekarska nadmienić zapomniała, każdy oddział furyatów będzie miał osobno po trzy wanny, czyli razem sześć — mniema komisya techniczna, że w ten sposób osiągnie się wskazaną przez komisyę lekarską liczbę ośmnastu wanien, co dla zakładu będzie wystarczającem.

2) Pod względem urządzenia kuchni, ilość naczyń do gotowania parą, wskazaną jest w programie lekarskim na cztery większe, zaś komisya techniczna uznaje właściwszem wprowadzenie sześć mniejszych naczyń i siódme naczynie do grzania wody;

Co do ogólnej objętości naczyń tych propozycye obu komisyj się schodzą, a różnica zachodząca co do rozmiaru naczyń da się wyrównać przy przeprowadzeniu sprawy w pertraktacyi z przedsiębiorcami wedle rzeczywistej potrzeby zakładu

3) Oprócz naczyń do gotowania parą proponowanych przez obie komisye, objęte są także w programach kuchnie angielskie.

Komisya lekarska proponuje urządzić jedną taką kuchnię o większych rozmiarach, zaś komisya techniczna radzi wprowadzić dwie kuchnie angielskie o mniejszych rozmiarach, któreby odpowiedzieć zdołały istotnym potrzebom zakładu, a nadto ażeby na przypadek, gdyby jedna z nich wymagała reparacyi, druga mogła się także zastąpić, i zakład o ile można też należycie obsłużyć.

Komisya lekarska proponuje zostawić dzisiejszą prowizoryczną kuchnię — z czem komisya techniczna żadną miarą zgodzić się nie może, głównie dla tego, że kuchnia i kotły nowo urządzić się mające najzupełniej odpowiedzieć zdołają potrzebom zakładu, a teraźniejsze kuchnie nie miałyby właściwego przeznaczenia.

4. Komisya lekarska proponuje piekarnię w lokalu pod kuchnią w suterenach. Gdy względy administracyjne wskazują nieodzowną potrzebę urządzenia piekarni dla zakładu, komisya techniczna nie objąwszy tego działu osobno w swoim programie, dodatkowo w protokole na tem miejscu oświadcza, iż pod względem technicznym nie ma nic do zarzucenia projektowi komisyi lekarskiej.

Co się tyczy pralni, — oba programy schodzą się z sobą Co do systemu i urządzenia komisya techniczna uznaje jednakże koniecznem przedstawić większą ilość kadzi, niżli objęta jest propozycyą w programie lekarskim — a to głównie dla tego, że ilość bielizny podana przez komisyę lekarską do wypierania, jak również rozmaitość tej bielizny wymaga ilości kadzi wskazanej w programie komisyi technicznej, w czem miano na względzie istotne potrzeby zakładu.

6. Piła cyrkularna pominięta w programie lekarskim a pomieszczoną w programie komisyi technicznej. — Komisya techniczna ze swego punktu zapatrywania uważa z wielu względów korzystnem dla zakładu wprowadzenie piły cyrkularnej.

Czy wszystkie działy wyszczególnionych urządzeń dadzą się wykonać w granicach przyzwolonych funduszów przez Wys. Sejm a względnie które z tych działów mogą się już teraz wykonać i z jakim wkładem.

Przedstawione programy obejmują wszystkie te działy urządzeń mechanicznych zakładu, jakie obejmował pierwotny projekt Dyrekcyi budowy i na jaki już przedłożyli oferenci kosztorysy.

Zdaniem przeto komisyi jest prawie rzeczą niewątpliwą, że i suma ogólna kosztów ponownie obliczyć się mająca, będzie o niewiele niższą od sumy poprzedniej, t. j. o tyle może mniejszą, o ile na to wpłyną stosunki handlowe i konkurencya przedsiębiorców.

Z tego się okazuje, iż fundusze przez Wys. Sejm przyzwolone w kwocie 24817 złr. 65 ct. nie wystarczą na pokrycie całkowitego urządzenia, lecz prawdopodobnie suma ta zwiększona by być musiała do 40 000 złr.

Komisya uważając za najniezbędniejsze dla zakładu urządzenie maszyn do pompowania i rozprowadzania wody w budynku ekonomicznym i w łazienkach, urządzenie łazienek i urządzenie pralni z susznią — mniema, iż fundusze uchwalone przez Wys. Sejm na mechaniczne urządzenia zakładu, na te działy urządzeń byłyby wystarczające.

Sprawę rozprowadzenia zaś wody do gmachu głównego, urządzenia stałej kuchni, piekarni i piły cyrkularnej, jako mniej pilną, możnaby odroczyć do decyzyi Wys. Sejmu.

Która z przedłożonych ofert odpowiada najwięcej wymaganiom lekarskim i technicznym i czyni zadość potrzebom zakładu; czy i z którym z oferujących przedsiębiorców należałoby traktować o wykonanie mechanicznych urządzeń w zakładzie.

Pod względem fachowej renomy nie może komisya odmówić żadnej z firm, które wniosły oferty — znajomości rzeczy i fachowego traktowania sprawy, jakkolwiek tylko trzy firmy: Szeliski, Wolff et Scheller, Holdorff et Brückner i Zieleniewski przedłożyły projekta i kosztorysy na wszystkie działy mechanicznych urządzeń, zaś Schuhmann, Łączyński, Brandt et Lhuilier, i Suckow et Comp. niektóre z tych działów pominęły, to jednakże nie należy wątpić, iż w nastąpić mających się ściślejszych porozumieniach braki te trzy ostatnie firmy uzupełnić mogą.

Mniemać można, że każda z tych firm odpowiedzieć zdoła stawianym wymaganiom tak ze strony lekarskiej jak i ze strony technicznej.

Co się tyczy cen podanych w ofertach przez pomienione firmy, zauważa komisya:

a) firma Szeliski Wolff et Scheller podała najwyższe i wygórowane ceny;
b) Holldorff et Brückner wprawdzie niższe ale zawsze dość wysokie ceny oferowali;
c) pod tym samym względem trzecie miejsce zajmuje Ludwik Zieleniewski;
d) August Schumann wprawdzie z niedokładnego kosztorysu, jaki przedłożył, nie dozwala wyprowadzić stanowczej opinii w tej mierze, ceny jednakże podane przez niego na niektóre urządzenia, dozwalają go umieścić na czwartem miejscu;
e) piąte miejsce co do cen przyznać można firmie Łączyński, Brandt et Lhuilier, a nakoniec
f) występuje Suckow et Comp., który wprawdzie co do cen najskromniejsze stawia żądania, jednakże kosztorys jego jak Schumanna nie jest zupełny i nie obejmuje wszystkich działów urządzeń. W obecnym stanie sprawy wypadałoby zdaniem komisyi w dalszem traktowaniu z przedsiębiorcami pominąć pierwsze dwie firmy, których ceny jak już wyżej wzmiankowano, zbyt wysokie, natomiast wejść w układy z firmami Suckow et Comp., Łączyński, Brandt et Lhuiller, August Schumann i Ludwik Zieleniewski i zawezwać je, czyli zechcą na podstawie nowo ułożonego programu opracować dokładne projekta i kosztorysy. Skoro

to nastąpi, będzie można finalnie orzec, z którą z firm pod najkorzystniejszymi warunkami dla zakładu można będzie zawrzeć układ względem wykonania mechanicznych urządzeń dla zakładu.

Pod jakiemi warunkami zawrzeć można umowę z przedsiębiorcą o wykonanie mechanicznych urządzeń dla zakładu.

Komisya pod względem technicznym podnieść może następujące warunki:

a) plany i kosztorysy winny wykazywać zupełnie pewne bezwarunkowe koszta urządzenia, wyjąwszy robót mularskich i ciesielskich, tyczących się odnośnych adaptacyj budynków zakładu dla mechanicznych urządzeń;

b) dla zapewnienia dobroci wykonania po ukończeniu robót odbierze się urządzenie dwa razy, pierwszym razem przed zamurowaniem kotłów, i zakryciem przewodów pary i wody, drugim razem po zupełnem ukończeniu i przy funkcyonowaniu całego urządzenia;

c) dla zapewnienia trwałości i wykrycia błędów w materyale, których oględziny wykazać nie mogą, powinien się przedsiębiorca zobowiązać do poręczenia na rok jeden i złożenia kaucyi, która na pokrycie kosztów reparacyi i ewentualnie wymiany pojedynczych części użytą by być mogła, jeżeliby przyczyna potrzebnej reparacyi w gwałtownem uszkodzeniu nie leżała;

d) umowa z przedsiębiorcą dałaby się najkorzystniej zawrzeć za sumę ryczałtową, wynikłą z szczegółowego obliczenia podług cen jednostkowych, które to zawarcie umowy przyniosłoby i tę korzyść, że w razie, gdyby się okazała dodatkowo potrzeba jakichkolwiek robót pomniejszych, ceny jednostkowe kosztorysu posłużyłyby do obliczenia tych robót dodatkowych;

e) przedsiębiorca winien będzie podać dokładnie rozmiary, a szczególnie grubość ścian lub też wagi pojedynczych sztuk i materyał.

Na tem komisya ukończyła poruczoną czynność przez Wysoki Wydział krajowy.

D. j. w.

Dr. Maresch m. p.
dyrektor.

Coram me

Dr. Bronisław Dulęba w. r.

Edward Heppe w. r.
Tytus Bortnik w. r.
Adolf Kuhn w. r.
Hochberger w. r.
J. Janowski w. r.
L. Raciborski w. r.
Ig. Chrzanowski w. r.

Program

urządzeń mechanicznych, wykonać się mających w krajowym zakładzie dla obłąkanych na Kulparkowie ułożony przez ankietę techniczną, delegowaną rozporządzeniem Wydziału kraj. z 10. sierpnia 1876 l. 20299.

A. Opisanie ogólne układu budynków.

Załączone cztery poziome rzuty i przekrój główny obejmują całość zakładu, do jakiej pod B. wyszczególnione urządzenia zastosowane być mają, mianowicie:

Budynek ekonomiczny,
Łazienki męskie,
Łazienki żeńskie,

od osi A/x. B/x. symetrycznie położone części budynku głównego dla oddziałów męskiego i żeńskiego — korytarze łączące dolne i pierwsze piętro budynku ekonomicznego z głównym, korytarze łączące tylko dolne piętra tychże budynków

Używalność każdej szczegółowej części tych budynków opisana jest na planach i w dalszym ciągu niniejszego programu.

B. Działy urządzeń.

I. Pompowanie wody siłą pary z istniejącej studni do zbiorników i rozprowadzenie jej po zakładzie.
II Urządzenie łazienek wannowych.
III. Urządzenie łaźni parowej i natryskowej zimnej.
IV. Urządzenie kuchni parowej oraz zwykłej ogniowej i piekarni.
V. Urządzenie pralni wraz z suszną sztuczną.
VI Urządzenie piły cyrkularnej dla rznięcia drzewa opałowego.

I. Pompowanie i rozprowadzenie wody po zakładzie.

a. Studnia i pompa. Cały pod A. opisany zakład ma być zasilany wodą ze studni murowanej istniejącej w suterenach budynku ekonomicznego na podłużnym rzucie lit. S. oznaczonej.

Studnia ta ma 6' średnicy światła, głęboką jest od podłogi w suterenach do dna 8° 3' 0'', do średniego stanu wodu 6° 0' 3''.

W tej studni ma być umieszczoną pompa pojedynczo działająca o jednym lub dwóch butach, z jednym wentylem w tłoku, drugim wentylem ssącym i trzecim przy koszu w końcu rury ssącej. Drąg tłokowy powinien być średnicy o połowę mniejszej od średnicy buta, ażeby wypływ wody był jednostajny. Rozmiary winne być tak obliczone, ażeby pompa mogła dostarczać 15 do 20000 litrów wody na godzinę; — pompa ta ma być poruszaną parową machiną o sile 4 do 6 koni *(effectiv)*.

b. Machina. Machina ma być umieszczona nad studnią, i o ile możności bezpośrednio poruszać pompę.

Konstrukcya maszyny powinna być pojedyncza, składająca się z cylindra, osi korbowej z odnośnemi łożyskami, z pojedynczego suwaka i koła zamachowego, służącego oraz jako koło pasowe.

c. Kotły. Dla dostarczenia potrzebnej pary mają być umieszczone w suterenach w lokalu A. dwa kotły parowe, składające się z głównego kotła, i dwóch o długość rusztów krótszych bulierów — każdy z tych kotłów o powierzchni na ogień wystawionej 26□ metrów i na ciśnienie pary 5 do 6 kilogramów na 1□ centim. obliczonej, i zaopatrzony w armaturę prawem przepisaną i celowi odpowiadającą.

Każdy z tych kotłów powinien osobno funkcyonować, podczas gdy jeden funkcyonuje, drugi stoi w rezerwie.

Każdy z kotłów ma być zaopatrzony w injektor w rozmiarach odpowiadających wielkości kotła, dla dostarczenia potrzebnej ilości wody.

Uwaga. Jak z rzutu poziomego suteren jest widoczne, miały być kotły parowe umieszczone pod lit. D., z tego więc powodu wymurowano tu komin dymowy, — gdy jednak względy bezpieczeństwa wymagały, aby kotły te umieszczone były ile możności poza ubikacyami zamieszkanemi lub licznie i często obsługiwanemi, domurowano później przestrzeń pod lit. A.

W skutek tej koniecznej zmiany, powstała trudność w przeprowadzeniu dymu z pod kotłów do komina, które tylko przez wymurowanie odpowiednio pochyłego kanału **m. n.** osiągnięte być może.

d. Zbiorniki wody. Zbiorniki mają być umieszczone we wieży umyślnie do tego celu wybudowanej i to w dwóch kondygnacyach (w wyższej i niższej), a w każdej najmniej po dwa rezerwoary równej wielkości, a objętości (razem wszystkich rezerwoarów) najmniej 40.000 litrów.

Pompa powinna pompować wodę ze studni do górnych rezerwoarów a dopiero po napełnieniu tychże, spływać ma woda do dolnych rezerwoarów przez komunikujące z temiż rury.

Przepełnieniu ostatnich (dolnych) powinna zapobiegać odpowiednio urządzona rura odpływowa (Uiberfallrohr).

Rezerwoary jednej kondygnacyi muszą być za pomocą rury ze sobą połączone, jednakowoż umożebnione być musi izolowanie każdego rezerwoaru za pomocą kurka w celu czyszczenia lub naprawy.

Uwaga. W rzutach poziomych lit. **r** oznacza zagłębienie w murze od suteren do najwyższego piątra wieży zbiornikowej (patrz przekrój), na umieszczenie rury prowadzącej wodę ze studni do zbiorników (Steigrohr) i rury wypływowej (Fallrohr). Konstrukcya żelazna w piątrach pod zbiorniki jest, już ukończona, zatem nie potrzebuje być objętą rachunkiem.

Rozprowadzenie rur od zbiorników. Z rezerwoarów górnych należy prowadzić wodę rurami pod podłogą pierwszego piątra korytarzami do głównego budynku, od tej rury odgałęzić przewody do wytrysków na pierwsze i drugie piątro i na parter. Rura prowadzona przez pierwsze piątro ma mieć najmniej średnicy 80m/m w świetle.

Uwaga. Aby napełniać kadzie w strychach budynku głównego, pomieścić w dogodnych miejscach na 2. piątrze najstosowniej lit. **w** grundrysu, odpowiedniej wielkości naczynia do napełnienia wodą z rur, z którychby naczyń można było pompkami z gutaperchowemi kiszkami pompować wodę na strych. Wytryski z rury 80m/m średnicy prowadzonej pierwszem piątrem, należy urządzić w sposób następujący:

W budynku ekonomicznym w dolnem piątrze do głównej kuchni wytrysków 2 lit. **k-k**'. do pomywalni 2ch (jednej w suterenach, lit. **l** drugiej w piątrze dolnem lit. **l**' razem wytrysków 2. Na pierwszem piątrze w pomieszkaniu sióstr miłosierdzia 2 wytryski do kuchenek lit. **o-o**', w pomieszkaniu przeciwległej strony u urzędnika zakładu 1, lit **p**. razem wytrysków 3. W budynku głównym na dole w części środkowej do kuchenek pp. lekarzy 2, lit. **t-t**', do gościnic 2, lit **x-x**', u odźwiernego 1 lit **y**, w dwóch częściach bocznych frontu głównego na korytarzach obok kloak po 1. **z-z**lit. ' = 2; w dwóch pawilonach bocznych na korytarzu po 1, lit z^2-z^3 = 2; na dwóch oddziałach furyatów w korytarzu po 1, lit z^4-z^5 = 2; na 1. i 2. piątrze jak dolne urządzenie, oprócz 1° wytrysku u odźwiernego.

W oddziałach furyatów do kąpieli w każdem piątrze do łazienek 1 wytrysk do wanny 3×2=6 lit. z^6; 1 wytrysk deszczowy 3×2=6 lit. z^7 Do 10 wychodków po jednym kurku, do każdego z urządzeniem, ażeby woda spłukiwać mogła każde siedzenie i pisoary, = razem 10 wytrysków; w ekonomicznym budynku do kąpieli 1., 2. i 3. klasy na każdym oddziale

6 wanien = 6 kurków
1 natrysk = 1 kurek
1 rezerwoar = 1 kurek
} razem 8 kurków.

Łaźnie natryskowe:

w suterenach po 3 wytryski = 6, do basenu dla mężczyzn i kobiet po 1=2; do łaźni parowej dla mężczyzn i kobiet po 1=2.

Z dolnego rezerwoaru 80m/m rurą w przecięciu w świetle ma być sprowadzona rura do suteren, pod powałami zaś tychże wzdłuż budynku ekonomicznego, a od tego odgałęzić przewody do następujących oddziałów, a mianowicie:

1. Do ubikacyi, gdzie będą kotły z dwoma wytryskami dla injektorów z jednym wytryskiem do płukania i napełniania kotłów po wyczyszczeniu, razem wytrysków 3.

2. Do pralni ilość wytrysków wymienioną będzie przy urządzeniu.

3. Do kuchni również przy urządzeniu.

Ogólna uwaga. Wszystkie wytryski w korytarzach i kuchniach mają być zaopatrzone w muszle i odpływowe rurki do zamykania za pomocą kurków. Kurki te w korytarzach i miejscach dla słabych przystępnych, tak przy rurkach dopływowych, jako też i odpływowych, powinny się otwierać i zamykać tylko za pomocą umyślnie do tego sporządzonych kluczów.

Ponieważ rury odpływowe po większej części kończą się w wychodkach, należy takowe tak urządzić, ażeby otwór rury odpływowej był zawsze wodą przykryty (Wasserverschluss).

Wszelkie rury odpływowe powinne być ołowiane.

W każdem z trzech podwórzy należy urządzić po 2 wytryski, kończące się zewnątrz muru w wysokości jednego metra kurkiem, na końcu którego ma być gwint i mutra do przymocowania kiszki parcianej 60 m/m średnicy w świetle, do rozporządzenia wody w razie pożaru.

II. Urządzenie łazienek wannowych.

Po obu stronach średniego traktu w budynku ekonomicznym na parterze w każdem sprzydle ma być urządzonych wanien:

2 wanny I. klasy lit. E piątro dolne.

4 wanny II. i III. klasy, więc na każdej stronie 6, razem 12.

Zaś w budynku głównym w części oddziału furyatów oddział żeński, dół, 1. i 2. piątro po 1=3; męzki, dół, 1. i 2. piątro po 1=3, razem 6.

Wanny powinny być z blachy cynkowej, wewnątrz i zewnątrz lakierowane; do każdej wanny powinna być rozprowadzona woda zimna i ciepła, jakoteż powinna każda wanna mieć odpływ zamknięty. Wszystkie kurki mają być umyślnie do tego urządzonemi kluczami zamykane, ażeby samowolnie przez chorych otwierane być nie mogły.

Grzanie wody do tych kąpieli powinno się odbywać w sposób następujący:

W lokalach obok izb kąpielowych położonych lit. F. ustawia się żelazne rozerwoary, mieszczące w sobie tyle wody, ile do napełnienia jednorazowego wszystkich wanien potrzeba.

Dno tych rezerwoarów powinno być najmniej 800m/m nad poziomem podłogi izby kąpielowej wzniesione. Do tych rezerwoarów sprowadzona ma być woda zimna i odpływ, a obydwa (przypływ i odpływ) kurkami zamknięte, górą zaś zanurza się rura parowa 35m/m średnicy, ścieląc się w półłuku na dnie rezerwoaru i będąc w tem miejscu gęsto dziurkowaną.

Rura ta prowadzona od głównego kotła, powinna być przy rezerwoarze zaopatrzona kurkiem, a oprócz tego tak z parowym kotłem skomunikowaną,

ażeby niezależnie od innych przywodów pary zamkniętą lub z kotłem połączoną być mogła.

Tym sposobem ogrzana woda sprowadza się z rezerwoaru do wanien.

Uwaga. Do sześciu wanien w trzech piątrach obu oddziałów furyatów należałoby mieć tak samo jak do łazienek poprzednio spisanych po jednym rezerwoarze na 2. piątrze każdego oddziału.

Miejsce na takie rezerwoary byłoby najstósowniejsze lit. **G.** na rzucie oznaczone. Para do tychże powinna by być prowadzoną przewodem od rur kończących się w rezerwoarach łazienek poprzednio opisanych, gdyby zaś przewody te z powodu znacznej ich długości miały podlegać znacznemu stygnięciu w takim razie do tych sześciu wanien zastosować należy osobne przyrządy cyrkulacyjne z własnemi ogniskami.

III. Urządzenie łaźni parowej.

Łaźnie parowe mają być urządzone w suterenach w średnim trakcie w prawem i lewem skrzydle.

Składają się zaś z właściwej łaźni parowej w lokalu **H.**, w którym oprócz schodków do parzenia ma być umieszczony kurek z zimną wodą — kurek ma być na klucz umyślnie do tego sporządzony, zamknięty.

Para do łaźni ma być prowadzona z kotła, a użycie tej pary niezależnie od innych przewodów umożliwione. W samej parni musi mieć rura zamknięcie dostępne do regulowania temperatury, a otwór tej rury ma mieć ujście pod schodkami, podpory schodków powinny mieć otwory, ażeby umożliwić rozprzestrzenienie się pary.

Obok łaźni parowej w lokalach **J. J**[1]. urządzone być mają kąpiele natryskowe, składające się z natrysku grubego, pionowego wylotu 20^{m}_{m}; z natrysku bocznego 15^{m}_{m} średnicy, z deszczu z góry i z deszczu od dołu.

Do wmurowanego już basenu trzeba wprowadzić rurą ciepłą wodę, ażeby wodę w basenie jeżli potrzeba ograć można, do basenu ma być urządzony przypływ i odpływ zimnej wody z potrzebnymi do tego kurkami.

Wszystkie kurki w łaźniach, tak jak to już przy łazienkach wannowych nadmieniono, powinny być kluczem umyślnie do tego sporządzonym otwierane i zamykane.

IV. Urządzenie kuchni parowej i zwykłej, oraz piekarni.

Do gotowania parą należy urządzić następujące przyrządy:

1) Dwa pepiniańskie garnki objętości po 150 litrów ze szczelnie przyśrubowanemi pokrywami, z wentylem bezpieczeństwa, z silnej miedziannej blachy, (grubość odpowiednia ciśnieniu 4 atmosfer) tylko tam, gdzie koniecznie potrzeba lutowanych twardo (Hartlötung) zresztą z całej blachy, wewnątrz-

cyną dobrze pobielanych z osobnemi palewiskami; garnki te służyć mają do gotowania rosołu i różnego rodzaju krup.

2) Cztery przyrządy objętości po 200 litrów do gotowania strączkowych jarzyn, legumin, kartofli, bezpośrednio parą ogrzewanych.

Para do tego użytku sprowadzoną być powinna bezpośrednio z kotła parowego, a przewód odnośny pary tak na kotle, jakoteż i przy samem naczyniu, zamknięciem opatrzony być powinien.

3) Naczynia do grzania wody objętości 150 litrów otwarte z miedzi wewnątrz pobielane do ogrzewania za pomocą węża lub podwójnego dna.

Co do przewodu pary jak wyżej bezpośrednio z kotła, lecz może być z poprzednią rurą połączone.

4) Kuchnie angielskie dwie, każda o płytach żelaznych 1738 m/m długości, a 1006 m/m szerokości, z dwoma rurami do pieczenia, jedną komórką do grzania potraw, jednym kociołkiem miedzianym objętości 40 litrów na wodę.

Uwaga. Przyrządy do gotowania parą, mają być pomieszczone wzdłuż ścian — α — β — α' — β', kuchnie ogniowe albo pod ścianą α^2, β^2, albo w pewnej od tejże odległości.

Piekarnia ma być urządzoną w suterenach budynku ekonomicznego w lokalu **K.**, gdzie pomieścić należy dwa piece odpowiednio wielkie w miejscu; a to jeden do pieczenia chleba, drugi mniejszy do pieczenia bułek i innych ciast.

V. Urządzenie pralni i suszni.

Trzy drewniane kadzie do namaczania bielizny 1350 m/m. średnicy, 948 m/m. głębokości.

Trzy kotły do naparzania bielizny z podwójnemi dnami, wewnątrz z blachy miedzianej do ogrzewania parą w 3 różnych objętościach, jako to:

1 na	1180	m/m	średnicy
	1250	„	głębokości
1 na	1150	„	średnicy
	1200	„	głębokości
1 na	1050	„	średnicy
	1175	„	głębokości

Trzy kadzie drewniane do płukania bielizny takiej objętości jak kadzie do namaczania bielizny. Jeden przyrząd do desinfekcyonowania bielizny, wewnątrz z miedzi z podwójnem dnem parą ogrzewany.

Jeden rezewoar z żelaznej blachy z szczelną pokrywą wypukłą, z której ze środka rura wyprowadza parę na zewnątrz, w wysokości 1500 m/m,

nad podłogą ustawiony, objętości takiej, ażeby można kadzie do namaczania bielizny i kotły do gotowania z niego naraz napełniać.

Woda w tym rezerwoarze ogrzewać się ma za pomocą rury parowej z góry do niego wprowadzonej, w półłuku na dnie ścielącej się, a w tem miejscu (na dnie) dziurkowanej a na końcu otwartej, którą para do wody bezpośrednio wprowadza się.

Od tego rezerwoaru z ciepłą wodą powinny iść rury z kurkami do kadzi do namaczania bielizny i do kotłów do gotowania bielizny. Dla wypróżnienia go powinien być zaopatrzony odpływową rurą z kurkiem, — takie same rury odpływowe należy urządzić we wszystkich innych wyżej wymienionych naczyniach. Zimną wodę należy sprowadzić za pomocą kurków do wszystkich wymienionych naczyń i do rezerwoaru, wyjąwszy kotłów do gotowania, (gdzie ciepłej wody potrzeba) a oprócz tego jeden kurek w miejscu lit. **L.** do nieprzewidzianego użytku.

Wszystkie kurki w pralni powinny być za pomocą kluczów do otwierania i zamykania, ażeby dowolne użycie takowych chorym było uniemożliwione.

Centryfuga.

W miejscu lit. **M.** ma być ustawiona centryfuga do suszenia bielizny, obracana za pomocą transmisyi a przez parową machinę w ruch wprowadzona. Dla zabezpieczenia od możliwego wypadku, musiałaby centryfuga być otoczona balaskami.

Susznia.

Dalsze suszenie bielizny odbywać się powinno w suszni urządzonej w dwóch kondygnacyach we wieży, — ogrzanie tej suszni powinno bye uskutecznione parą, i to albo bezpośrednio z kotła wziętą, albo, jeśli maszyna jest w ruchu, parą odchodową.

Wentylowanie suszni (które powinno być bardzo dobrze przeprowadzone), powinno się odbywać albo za pomocą wentylatorów przez parową machinę poruszanych, albo za pomocą rury przez całą wysokość wieży na zewnątrz wyprowadzonej, — rura ta ma być od stygnięcia należycie ochronioną.

Wieszanie bielizny powinno się odbywać na wieszadłach do wsuwania urządzonych.

Magiel.

W miejscu **N.** ma być postawiony ręczny magiel należycie obciążony; magiel ma być z dwoma korbami najnowszej konstrukcyi.

Dla wygody, ażeby bieliznę nie nosić, mają być urządzone dwa przyrządy ręczne (Aufzugskrahn) do wyciągania i spuszczania bielizny w miejscach lit **O—O'**.

VI. Urządzenie piły cyrkularnej dla rznięcia drzewa opałowego.

W miejscu **Y.** w pobliskości dziedzińczyka zagłębionego, budynku ekonomicznego, piła cyrkularna średnicy 1000 m/m. (mniej więcej) z żela-

znym stołem i saniami do rznięcia drzewa opałowego, poruszana za pomocą transmisyi i pasów parową maszyną

Ogólne uwagi co do przewodów pary.

Wszelkie do wyżej wymienionych celów potrzebne przewody pary powinny być najkrótszą drogą prowadzone suterenami, i to grubsze przewody za pomocą rur żelaznych lub miedzianych, cieńsze (mniejszej średnicy rury) za pomocą li tylko z miedzianej blachy.

W odpowiednich miejscach, gdzie tylko przez oziębienie woda skondenzowana zbierać by się mogła, powinny być urządzone automatyczne wentyle do spuszczania wody i wyrównania atmosferycznego ciśnienia.

Przy ocenieniu planu na niezbędne dla Zakładu obłąkanych na Kulparkowie potrzebnego prosektoryum, wychodzi podpisany z następnjących zapatrywań opartych na p danych datach :

1. Zakład dla obłąkanych na Kulparkowie liczy do 500 umysłowo chorych.

2. Smiertelność w zakładzie co najwyżej dochodzi może rocznie do 150 zwłok.

3. W zakładzie jest trzech, a najwięcej pięciu lekarzy zajętych oddziałami tak, że razem w pracowniach naukowo pracować nie mogą.

W przecięciu więc wypadają jedne zwłoki na 2·5 dni. Rzadko zdarzają się 2 takie wypadki jednego dnia, tem rzadziej 3 lub 4, któreby w jednym czasie nastąpiły i tego samego dnia musiały być zwłoki sekcyonowane. Chociaż więc zdarzało się, że razem było 4 zwłok w zakładzie, to z tych połowa, sekcyonowana leży w sali wystawy zwłok, połowa tylko t. j. 2 zwłoki muszą zapełniać trupiarnię.

Z tego wynika:

1. Że na ten zakład wystarcza sala sekcyjna na 1 wygodny marmurowy stół sekcyjny, na osi środkowej okręcać się dający. Na takim stole bowiem wygodnie umieścić można 2 zwłoki a okręcając stół mieć zawsze dobre światło.

Więcej zwłok na sekcyę razem nie wydarza się Na taką salę wystarczają wymiary 4 m. i 3 m.

2. Że trupiarnia na dwie prycze, na których w razie potrzeby (gdzie nie często się to wydarzy) można ułożyć po 2 zwłoki jest dostateczną. Ażeby prycze odstawały od ścian i w około dały się obchodzić, nie jest potrzebnem. Prycze mogą więc stać przy ścianach, byle te były lakierowane i dały się zawsze w wypadku splamienia odmyć. Na taką truparnię wystarczają wymiary 5 m. i $3^1/_2$ m.

3. Na pracownię wystarcza pokój 5 m. i $3^1/_2$ m. o 3ch oknach z przedpokojem zważywszy, że na raz więcej jak dwoch lekarzy nie może w niej być zajętymi.

4. Na płukarnię wystarcza maleńki pokoik, który może być razem przechodowym od pracowni do sali sekcyjnej, oświetlany od sali sekcyjnej i od góry.

Wszystkie bowiem prace około odczyszczania preparatów można wykonywać w sali sekcyjnej, — pokoik ten winien mieć nadto dobrą górną wentylacyę; co przy oświetleniu z góry łatwo da się pozyskać. Wymiary małe zaś wystarczają, ponieważ składowych części ludzkich więcej nie zachownje taki zakład, tylko mózgi i t. p.

5. Na ubieralnie a zarazem skład drobniejszych rupieci potrzebnych do sali sekcyjnej wystarczy pokoik mały od sali sekcyjnej i od góry oknami oświetlony, choćby światło nie było zbyt jasne. — Pokoik ten winien być umieszczony między salą sekcyjną a salą wystawy zwłok, komunikować nadto, jeżeli można i z trupiarnią i mieć dobrą górną wentylacyę

6. Pokój i kuchnia jakoteż małe sionki na drzewo, miotły i t p. rekwizyta wystarczają dla dozorcy.

7. Pokój dla publiczności, ze względu, iż zakład jest w polu, jest dobrym. Pokój ten wystarcza mały — bo jest na chwilowy tylko użytek, — a na wypadek niepogody, i sala wystawy zwłok uchroni część publiczności od zimna i niepogody.

8. Sala wystawy zwłok wystarcza na pomieszczenie dwu katafalków.

9. Pokój osobny dla księdza, lodownia (która istnieje i w zakładzie) obszerna ubieralnia, wreszcie i pokoik piątrowy, tak zwana suszarnia, są zupełnie zbyteczne, skoro fundusze na to nie pozwolą.

Dodać winien podpisany, że plan przedstawiony a obliczony na 26 tysięcy uważa z pewnemi uszczupleniami za zupełnie dobry i umiejętnie ułożony. Skoro zaś z wyznaczoną na prosektoryum kwotą 7 tysięcy koszta jego za nadto się rozchodzą, plan niniejszem załączony a oparty na swoich uwagach, uważa za wystarczający potrzebom koniecznym zakładu.

Winne tylko:

a) wszystkie pokoje być wysokie, szczególnie średnia część budynku.;

b) „ ściany być lakierowane;

c) posadzki w ubikacyach wszystkich, gdzie zwłoki przebywają, cementowane i lakierowane lub asfaltowe;

d) środkowe pokoje (pomiędzy salą sekcyjną) a salą wystawy zwłok mieć dobrą wentylacyę i oświetlenie z góry.

Dr. Feigel, m. p.
prosektor szpitalu powszechnego.

Wykaz dyslokacyi

w budynkach krajowego Zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie.

Liczba porząd. ubik.	Pojemność na metry kubiczne	Przeznaczenie ubikacyi w budynkach Zakładu	Ilość łóżek dla chorych	Ilość łóżek dla służby	Uwaga
		A. Budynek główny.			
		I. Parter.			
		a) Oddział mężczyzn.			
		1. Część środkowa			
1	96.395	Salonik pomieszkania lekarza oddziału mężczyzn			
2		kuchnia portyera			
3	71.867	mieszkanie „			
4		kurytarzyk			
5		kancelarya lekarza			
6		kuchenka „			
7	135.827	pokój środkowy			
8	96.395	„ sypialny			Pojemność l. 9 odnosi się także do l. 5.
9	209.312	„ gościnny			
10 11	353.007	pomieszkanie nadzorcy służby			l. 10 jest właściwie kuchenka, a 11 pokój.
		2. Część frontowa.			
12	431.544	kurytarz			
13	308.069	sala chorych			
14	85.815	mieszkanie zastępcy nadzorcy służby			
15	305.404	sala chorych	8	1	
16	85.795	pokój dla majstra szewskiego i przykrojownia		1	
17	184.856	warsztat szewski	1	1	

Liczba porząd. ubik.	Pojemność na metry kubiczne	Przeznaczenie ubikacyi w budynkach Zakładu	Ilość łóżek dla chorych	Ilość łóżek dla służby	Uwaga
18	437.406	sala wspólna dla chorych			
19		kloaki			
		3. Część boczna.			
20	256.315	kurytarz			
21	131.607	kloaki, obok izba felczera		1	
22	330.556	sala chorych (infirmerya)	10	22	
23	320.253	„ chorych			
24	67 473	„ „			
		4. Część szałowych.			
25	159.884	kurytarz — wchód do piwnicy			
25 a		„ schody na I. piętro części szałowej			
26	271.758	„ do spacerów szałowych			
27	128.350	sala dla chorych			
28	70.760	„ „ „			
29		kloaki			
30		kurytarz przed separatkami, zkąd dwa wchody do tylnej części i łazienek		1	
31-35	247.920	separatki			
		II. Pierwsze piątro.			
		1. Część środkowa.			
		kaplica			
36	83.559	pokój służącego dyrektora			
37	241.392	przedpokój kancelaryi i pomieszkanie			
38	206304	kancelarya dyrektora			
39		„ „			
40		kuchnia „			
41	103.206	pokój „			
42	147.929	jadalnia „			
43	374.691	sala bawialna „			przydzielona obok sypialni dyrektora.
		2. Część frontowa.			
44	472.659	kurytarz			
45	326.361	sala chorych	1	1	
46	90.319	„ II. klasy	1	1	
47	323.788	„ chorych	10	2	
48	90.319	pracownia krawców		1	
49	197.873	sala chorych	8	1	
50	443.526	„ „ ośmiokątna	11	3	
51		kloaki			

Liczba porząd. ubik.	Pojemność na metry kubiczne	Przeznaczenie ubikacyi w budynkach Zakładu	Ilość łóżek dla chorych	Ilość łóżek dla służby	Uwaga
		3. Część boczna.			
52	287.156 146.336	kurytarz			
53		kloaki i naprzeciw drzwi kuchenka			
54	352.030	sala chorych	10	1	
55	341.971	" "	11	1	
56	74.535	" "	1	1	
		4. Część szałowych.			
57		schody na drugie piętro			
58	184.193	kurytarz dla szałowych			
59	212.319	sala chorych	5	1	
60	74.357	" "	3	—	
61		kloaki			
62	294.407	kurytarz przed separatkami			
63 do 67	264.573	pięć cel separatkowych			
		III. Drugie piątro.			
		1. Część środkowa.			
68		część sali chorych kobiet			
69	94.930	sala I. klasy	1	1	
69 a	255.314	jadalnia			
70	234.639	sala bawialna			
71		kuchenka			
72	103.770	sala chorych	5	1	
73	152.614	" "	4	—	
74	108.770	" "	2	1	
75	376.711	" "	12	2	
		2. Część frontowa.			
76		wchód na strych			
77	488.973	kurytarz			
78	327.430	sala dla chorych	9	1	
79	100.028	" I. klasy	1	1	
80	327.430	" dla chorych	9	1	
81	100.028	sala I. klasy	1	1	
82	201.099	" dla chorych	6	1	
83	464.609	" bilardowa			
84		kloaki			
		3. Część boczna.			
85	447.568	kurytarz			
86		kloaki, obok kuchenka			

Liczba porząd. ubik.	Pojemność na metry kubiczne	Przeznaczenie ubikacyi w budynkach Zakładu	Ilość łóżek dla chorych	Ilość łóżek dla służby	Uwaga
87	358.389	sala chorych	10	1	
88	352.037	" "	10	2	
89	82.121	" "	1	1	
		4. Część szałowych.			
90		wchód na strych			
91	278.702	kurytarz dla szałowych			
92	251.707	sala dla chorych	8	1	
93	54.955	" " "	1		
94		wchód do łazienki i kloaki i sali chorych			
95	267.700	sala chorych	9	1	
96	390.775	" "	10	2	
		b) Oddział kobiet.			
		I. Parter.			
		a) część środkowa.			
1	135.827	pomieszkanie lekarza oddziału żeńskiego			
2		izba do wypoczynku dla klasy niższej			
3	71.861	kancelarya rządcy			
4		kurytarz (degagement)			
5	209.312	kancelarya zarządu			
6		kuchenka należąca do lekarza			
7	96.395	pokój lekarza oddziałowego			
8	96.395	" " "			
10	353.007	sala chorych	10	1	
		b) część frontowa.			
9	431.544	kurytarz			
11	308.069	sala chorych	8	1	
12	85.815	" "	3		
13	305.404	" "	8	1	
14	85.795	" "	3		
15	437.406	" bawialna boczna ośmiokątna			
16	184.856	" dla chorych	6	1	
17		kloaki			
		c) część boczna.			
18	387.922	kurytarz			
19		kloaki i kuchenka			
20	330.556	sala chorych	11	1	
21	320.253	" "	10		
22	67.473	" "	2	1	
		d) część szałowych.			
23		wchód do piwnicy			

Liczba porząd. ubik.	Pojemność na metry kubiczne	Przeznaczenie ubikacyi w budynkach Zakładu	Ilość łóżek dla chorych	Ilość łóżek dla służby	Uwaga
24		schody na I. piątro			
25	159.884	kurytarz			
26	128.350	sala chorych	5	1	
27	70.760	„ „ obok kloaku	2	1	
28	271.758	kurytarz przed seperatkami			
29 do 33	247.922	5 separatek			
		II. Pierwsze piątro.			
		a) część środkowa.			
34	83.559	kancelarya lekarza oddziałowego			
35	241.392	pokój jadalny chorych			
36	226.304	pracownia „			
37		kuchenka obok kloaków			
38	147.929	sala dla chorych	3	1	
39	103.206	„ „ „	6	—	
40	103.206	„ „ „	4	—	
41	374.691	„ „ „	14	1	
		b) część frontowa.			
42	472.659	kurytarz			
43	326.361	sala chorych	8	1	
44	90.319	„ „	1	1	
45	323.788	„ „	7	1	
46	90.319	„ „	2	1	
47	197.873	„ „	6	—	
48	443.526	„ ośmiokątna narożna	10	1	
49		kloaki			
		c) część boczna.			
50	433.292	korytarz			
51		kloaki i kuchnia			
52	352.030	sala chorych	9	1	
53	341.971	„ „	8	1	
54	74.535	„ „	3	—	
		d) część szałowych.			
55		schody na drugie piątro			
56	184.193	kurytarz			
57	212 319	sala chorych	5	1	
58	74.357	„ „ obok kloak	2	1	
59	294.407	kurytarz przed separatkami			
60 do 64	264.573	5 separatek			

Liczba porząd. ubik.	Pojemność na metry kubiczne	Przeznaczenie ubikacyi w budynkach Zakładu	Ilość łóżek dla chorych	Ilość łóżek dla służby	Uwaga
		III. Drugie piętro.			
		a) część środkowa.			
65		kurytarz od kaplicy i wychód do tejże			
66	228.828	sala dla chorych	7	1	
67	94.930	„ „ „	3	—	
68	255.314	pokój jadalny			
69	234.639	pracownia gdzie fortepian			
70		kuchnia obok kloaki			
71	108 770	sala dla chorych	3	1	
72	152.614	„ „ „	6	—	
73	108.770	„ „ „	2	—	
74	376.711	„ „ „ obok kloak	14	1	
		b) część frontowa.			
75	488.973	kurytarz			
76	327.430	sala dla chorych	10	1	
77	100.028	„ „ „ I. kl.	1	1	
78	327.430	„ „ „	9	1	
79	100.028	„ „ „	3	—	
80	201.099	„ „ „	5	1	
81	464.609	„ narożna ośmiokątna	—	—	
82		kloaki			
		c) część boczna.			
83	427.568	kurytarz			
84		kuchnia i kloaki			
85	358 389	sala chorych	11	1	
86	352.037	„ „	9	1	
87	82.121	„ „	2	1	
		d) część dla szałowych.			
88		wchód na strych			
89	278.702	kurytarz			
90	251.707	sala dla chorych	7	1	
91	54.955	„ „ „	1	—	
92	66.974	„ „ „	1	—	
93		kloaka			
94/6		wchód do sałki, kloaki i łazienek			
97	267.700	sala chorych	7	1	
98	390.775	„ „	10	2	

Liczba porząd. ubik.	Pojemność na metry kubiczne	Przeznaczenie ubikacyi w budynkach Zakładu	Ilość łóżek dla chorych	Ilość łóżek dla służby	Uwaga
		B. Budynek ekonomiczny.			
		I. Parter.			
		a) od strony męzkiego oddziału.			
	45.270	Łazienki wanienne			
	108.937				
	103.991				
	96.682	pomieszkanie parobków			
	100.118	„ ks. gr. kat.			
	128.317	„ ks. rz. kat.			
		b) część środkowa.			
	243.349	rozdawalnia w kuchni część środkowa i dwie boczne			
	432.350	kuchnia (prowizorjum)			
	107.071	rezerwoar wody			
	107.071	pomywalnia, skład drzewa			
	56.339	spiżarnia chłodna			od południa
	105.193	„ „			
	56.339	„ „			
	53.080	pomieszkanie dozorczyni służby			
	151.985	skład materjałów dla stolarzy			
	151.985	warstat lakiernicki			
	201.975	„ stolarski			
	754.616	pralnia			jeszcze nie urządzona
		c) od strony oddziału kobiet.			
	184.247	magazyny bielizny			
	45.270	łazienki			w suterenach odpowiadni lokal na parnię natryskową i rozbieralnie
	108.937	„			
	103.990	„			
		II. Pierwsze piątro.			
		a) od strony mężczyzn.			
1	150.935	pomieszkanie pisarza Zakładu			
2	150.935	„			
3	175.120	„			
4	39.318	kuchnia			
5	52.487	spiżarnia			

Liczba porząd. ubik.	Pojemność na metry kubiczne	Przeznaczenie ubikacyi w budynkach Zakładu	Ilość łóżek dla chorych	Ilość łóżek dla służby	Uwaga
		b) część środkowa.			
6	277.829	spiżarnia kuchni głównej			
7	63.816	pomieszkanie zakonnic			
8	112.189	" "			
9	65.816	" "			
10	106.025	" "			
11	166.109	kaplica (prowizoryczna)			
12	42.205	kuchenka			
13	74.281	refektarz			
14	74.281	izba zgromadzenia			
15	72.714	parlatorjum, czyli izba gościnna			
16	146.100	warsztat lakierniczy			
17	149.914	" "			
		c) część od strony kobiet.			
		kurytarz piątrowy po stronie żeńskiej służy obecnie dla służby kuchennej na mieszkanie, zaś po stronie męzkiej na magazyn główny. Tak po stronie męzkiej jak żeńskiej nad łazienkami są pomieszkania dla służby domowej.			
		Zabudowanie folwarczne.			
		a) **Parter.**			
1	84.300	kuchnia w pomieszkaniu rządcy na lewo			
2	68.118	pokój " "			
3	97.080	" " "			
4	68.118	" " "			
5	84.300	na prawo pomieszkanie woźnego, składającego się z kuchenki, alkierzyka i pokoika			
		b) **Pierwsze piątro.**			
6	79.300	pomieszkanie nadzorcy służby			
7	65.000	" " "			
8		kuchenka			
9	98.800	pomieszkanie oficyała			
10	65.000	" "			
11	79.300	" "			
12.13		kuchenka i spiżarka			

Liczba porząd. ubik.	Pojemność na metry kubiczne	Przeznaczenie ubikacyi w budynkach Zakładu	Ilość łóżek dla chorych	Ilość łóżek dla służby	Uwaga
		Oficyna na prawo.			
1	59.730	pomieszkanie kościelnego			
2	44.790	" "			
3	44.790	" ogrodnika			
4	59.730	" "			
		Budynek t. z. strycharzy.			
1	25.000	sionka			
2	80.990	pomieszkanie służby			
3	54.600	" "			
4	45.080	" "			

Aleg. K. do L. W. 24680/1877.

Wykaz

ubikacyj i ich pojemności w Zakładzie obłąkanych w Kulparkowie, względnie do celu ich użycia.

I.

Pomieszczenie chorych ze służbą dozorczą.

1. Oddział mężczyzn.

a. Parter		
Ubikacyj 11.	pojemności . .	1908.122 metr. kub.
b. 1. piątro		
Ubikacyj 15.	pojemności . .	2635.291 „ „
c. 2. piątro		
Ubikacyj 21.	pojemności . .	4888.058 „ „

2. Oddział kobiet.

a. Parter		
Ubikacyj 18.	pojemności . .	3197.424 metr. kub.
b. 1. piątro		
Ubikacyj 22.	pojemności . . .	3988.699 „ „
c. 2. piątro		
Ubikacyj 22.	pojemności . .	4905.158 „ „
do tego 3 ubikacyj przeznaczonych obecnie na izby gościnne, 3 ubikacye na kancelarye zarządu, 3 na kancelaryę Dyrektora pojemności razem		1194.232 „ „

Razem ubikacyj 118.

I. Razem pojemności metrów kubicznych . 23716.984 metr. kub.

II.

Pomieszczenie Administracyi

(Funkcyonaryuszów etatowych i nie - etatowych, służby gospodarczej, magazynów i t. p.)

1. Budynek główny.

a. Parter		
Ubikacyj 10.	pojemności . .	1352.759 metr. kub.
oprócz tego 3. kuchenek		
b. 1. piątro		
Ubikacyj 6.	pojemności . .	1036.785 „ „

2. Budynek ekonomiczny.

Ubikacyj 17,	pojemności . .	1538.211 metr. kub.
Ubikacyę 1, na kaplicę, 4 na kuchnię, 6 na magazyny, składy i spiżarnię, 6 na łazienki, 4 na warsztaty, pojemności	.	3701.767 „ „

Razem ubikacyj 57

II. Razem pojemności metrów kubicznych . 7629.522 metr. kub.

III.

Pomieszczenie urzędników i służby po za obrębem zakładu.

1. Zabudowanie folwarczne.

Ubikacyj 14, pojemności . . 996.356 metr. kub.

2. Budynek strycharzy.

Ubikacyi 4, pojemności . . 205.670 „ „

Razem ubikacyj 18

III. Razem pojemności metrów kubicznych . 1202.026 metr. kub.

Z drukarni krajowej **A. Waydowicz** (przedt. M. F. Poremby),
pod zarządem Szczęsnego Bednarskiego.